

Förhandlingarna leddes till en början av herr tredje vice talmannen.

§ 1 Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Den 5 maj 1971 sammanträdde den nämnd, som äger att döma, huruvida högsta domstolens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas, varvid röstades över följande proposition:

Den som vill att omröstning på det i 69 § riksdagsordningen föreskrivna sättet skall anställas till uteslutande av någon bland högsta domstolens ledamöter röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej skall högsta domstolens samtliga ledamöter bibehållas vid sina ämbeten.

Efter omröstningens slut, sedan voteringssedlarna öppnats, befanns rösterna ha utfallit sålunda:

Ja - 0
Nej - 39

i följd varav nämnden ansett högsta domstolens samtliga ledamöter böra vid deras ämbeten bibehållas.

John Lundberg

Per Petersson

Sigvard Rimås

Bengt Börjesson

Den 5 maj 1971 sammanträdde den nämnd, som äger att döma, huruvida regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas, varvid röstades över följande proposition:

Den som vill att omröstning på det i 69 § riksdagsordningen föreskrivna sättet skall anställas till uteslutande av någon bland regeringsrättens ledamöter röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej skall regeringsrättens samtliga ledamöter bibehållas vid sina ämbeten.

Efter omröstningens slut, sedan voteringsedlarna öppnats, befanns rösterna ha utfallit sålunda:

Ja - 0
Nej - 39

i följd varav nämnden ansett regeringsrättens samtliga ledamöter böra vid deras ämbeten bibehållas.

John Lundberg

Per Petersson

Sigvard Rimås

Bengt Börjesson

§ 2 Regional utveckling (forts.)

Fortsattes överläggningen angående inrikesutskottets betänkande nr 7.

Herr NILSSON i Kalmar (s):

Herr talman! Regionpolitikens utformning är naturligtvis en mycket viktig fråga. Det gäller att så rättvist som möjligt få till stånd en fördelning av landets resurser på de olika regionerna. Det gäller också att om möjligt få balans mellan de olika regionerna – det bör vara ett givet mål. Antalet motioner och talare i debatten i dag visar vilken vikt man tillmäter den här frågan.

I de olika motionerna har det ställts varierande krav; en del har varit ganska långtgående och en del kanske mindre långtgående. Men när man tittar på motionerna får man en känsla av att många har försökt att tillfredsställa alla möjliga krav och önskemål. Det märkliga är att oppositionen i många fall har direkt motsatta krav och önskemål. Centerpartiet exempelvis begär att få flyttningsbidrag generellt vid flyttning från Stockholmsregionen. Därmed vill man öka konkurrensen i de sysselsättningssvaga regionerna, vilket måste betraktas som ganska märkligt – man måste väl ändå ordna arbete åt dem som bor i dessa sysselsättningssvaga regioner. Moderaterna vill öka det flyttningsstöd som nu utgår; det är alltså tvärtemot vad centerpartiet önskar.

Moderata samlingspartiet har i ett annat fall verkligen gjort en helgardering; det gäller stödet till turistanläggningarna och turistnäringen. För det första vill man få till stånd en utbyggnad av detta stöd, för det andra har man helgarderat så till vida att man begärt att om turistnäringen inte skulle gå ihop skall Sträng betala fiolerna. Sedan, förmodar jag, är det meningen att Staffan Burenstam Linder skall komma och tala om hur dåligt staten sköter de här sakerna. Då har man som sagt verkligen gjort en helgardering från det partiets sida.

I likhet med flera andra talare vill jag också påtala den dåliga konkretiseringen av önskemålen. Det förekommer många svävande formuleringar, och det är kanske centerpartiet som är värst i det fallet. Herr Stridsman försökte förklara för herr Fagerlund vad som menades med ett decentraliserat samhälle. Jag skulle för min del vilja fråga herr Stridsman, som ju är inne i kammaren, vad man i centerpartiet menar med uttrycken "så långt som möjligt", "en viss regional balans", "i all möjlig utsträckning", "en tillfredsställande service" etc. etc. De går ständigt igen i centerpartiets motioner här. Kanske tänker man sig att det är regeringen som skall avgöra vad som är möjligt, var en viss regional balans skall ligga någonstans, var den möjliga utsträckningen kan finnas

osv. Jag tycker i och för sig att det är förnuftigt om det är vad man avser med det hela, för det är så det har fungerat. Men när vi sedan ser hur centerpartiet ställt sina krav och samtidigt låtit bli att tala om var man skall ta resurserna blir vi kanske litet förvånade. Man glider undan det ekonomiska ansvaret med en liten passus i ett särskilt yttrande. Det är det enda som sägs om finansieringsfrågorna i samband med de omfattande krav som har ställts.

Det förhåller sig på det sättet att man tidigare har försökt att tillfredsställa önskemålen i de här frågorna så långt som resurserna tillåtit. Här är mycket på gång i utredningsväg — det har redan pekats på — det är bl. a. genomförandet av Länsplanering 1967 som man bygger vidare på. Vi har Länsprogram 1970, vi har KELP-programmen — jag tror att det var utomordentligt betydelsefullt att man fick lägga upp ramarna på det sättet — vi har den fysiska riksplaneringen som beräknas vara klar till hösten, vi har utbildningens decentralisering, som U 68 har i uppgift att komma med förslag om. Här har också pekats på förslaget om utflyttning av statliga verk, som behandlats i inrikesutskottet och snart kommer upp i kammaren. Det är alltså flera utredningar, beredningar och expertgrupper som arbetar, och de kommer snart med sina förslag, varför det naturligtvis måste vara förnuftigt att vänta med att ta ställning tills dessa utredningar osv. har kommit fram med sina betänkanterna.

Jag vill emellertid peka på ett par saker i sammanhanget. Först vill jag påminna om att för bara några år sedan var det egentligen ingen som talade om att någonting skulle lokaliseras till Norrland. I dag har det väl snarare blivit tvärtom. Jag har hört på de talare som har varit uppe i talarstolen i dag, och jag kan garantera att åtminstone varannan av dem har trott att regionalpolitik är detsamma som att man skall lokalisera endast till Norrland i fortsättningen. Jag vill inte på något sätt förneka att problemen är stora i Norrland, för att inte säga störst, men att slå över på det sätt man nu gör och liksom glömma av övriga delar av landet tycker jag är alldeles felaktigt. Det finns betydande problem i flera andra områden av vårt land som vi inte får försumma därför att Norrland har kommit in i bilden på ett annat sätt än förr. I landet i övrigt går det kanske många gånger avsevärt lättare att klara problemen med förhållandevis små medel. Det är en av de synpunkter jag har i detta sammanhang.

Den borgerliga oppositionen har väckt ett trettiotal motioner i denna fråga. Det märkliga är emellertid att inte en enda av motionerna har tagit upp det privata näringslivets ansvar för sysselsättningen. Herr Fagerlund kom upp i talarstolen före pausen och gick också in på den här frågan. Det är möjligen någon som fragmentariskt och helt ofarligt har berört den problematik som det privata näringslivet ändå innebär och det ansvar som det måste ha i detta sammanhang.

Det har hela tiden sagts att staten skall klara av lokaliseringpolitiken och regionpolitiken, den stat som man från borgerlig sida i andra sammanhang helt förnekar, som man inte vill ge tillräckliga resurser för att lösa problemen och som man ofta ondgör sig över på olika sätt. Jag skulle vilja fråga de borgerliga representanterna hur man har tänkt sig att klara den här problematiken egentligen, när man endast pekar på att staten skall klara problemen men samtidigt inte vill ge staten de resurser

som erfordras. Man glider helt förbi det privata näringslivet. Har man glömt att 90–95 procent av landets näringsliv är privatstyrkt, att det där är fråga om privat egendom? Utflyttningen av ett antal statliga verk och viss annan verksamhet löser självfallet inga problem för vare sig Norrland eller sydöstra Sverige. Det måste till annan sysselsättning. Det är inte nog att flytta ut service till dessa orter, utan det behövs också sysselsättning, och självfallet måste servicen placeras där det finns människor som kan tillgodogöra sig den.

Givetvis har det kommit fram en del förnuftiga resonemang i flera av motionerna. Många av de yrkanden som gjorts har redan blivit tillgodosedda, och andra kommer säkert att beaktas av utredningar och vid utformningen av den regionplan som vi skall få till livs nästa år.

Vi vet att vi har stora problem i Norrland, som jag nämnt förut, men här har också pekats på att bl. a. sydöstra Sverige har betydande problem. Jag har vid något tillfälle sagt att man har ett utomordentligt lågt löneläge i sydöstra Sverige. Det är, fränsett Gotland, lägst i landet för Kalmar län. Herr Hallgren sade att skillnaden mellan Kalmar län och Stockholm skulle vara 3 kronor. Nu har han inte satt sig in i siffrorna så väl, eller också har han annat material än jag. Jag har fått fram att skillnaden skall vara 2:72. Men det är ändå mycket, och jag pekar kanske hellre på riksgenomsnittet i detta fall. Det har skett en ökning i absoluta tal av skillnaden mellan riksgenomsnittet för industriarbetare och genomsnittet för industriarbetarna i sydöstra Sverige. Jag har gjort en beräkning som visar att industriarbetarna i Kalmar län förlorar mellan 70 och 87 miljoner kronor per år i förhållande till riksgenomsnittet. Detta beror alltså på det låga löneläget i denna del av landet.

Man skulle naturligtvis kunna säga att löneläget för industriarbetarna är en facklig fråga. Men så enkelt är inte problemet. Att komma till rätta med det genom fackliga åtgärder torde vara nästan omöjligt. Det måste till andra, politiska åtgärder för att få till stånd en större ekonomisk aktivitet över huvud taget i den del av landet som jag här har pekat på – Kalmar län, Gotland och delar av östra Blekinge.

Vi vet också att vi har en förhållandevis låg sysselsättningsgrad, en betydande säsongarbetslöshet och en dold arbetslöshet, särskilt för kvinnorna. Inom länsarbetsnämnden i Kalmar län har gjorts en beräkning som visar att om man skulle ha samma sysselsättningsgrad för kvinnorna i Kalmar län som i Stockholmsområdet, skulle man behöva ungefär 6 000 nya arbetstillfällen. Det är en omöjlighet för fackföreningsrörelsen att klara ut den problematiken.

Befolkningsutvecklingen har varit relativt svag i den här regionen. Vi har en låg skattekraft, som ligger 21 procent *under* riksgenomsnittet, medan vi har en utdebitering som ligger 7 procent *över* riksgenomsnittet. Vi har alltså låg skattekraft men hög utdebitering. Det gjordes prisundersökningar för några år sedan som visade att exempelvis Gotland har en prisnivå som ligger över Stockholmsområdets, och Kalmar län ligger också förhållandevis högt.

Servicesektorn är dåligt representerad i Kalmar län och ligger där ungefär 10 procentenheter under riksgenomsnittet. Kommunikationerna är inte heller vad de borde vara, och det finns stora brister i framför allt

den högre undervisningen. Det har gjorts undersökningar som visar att exempelvis intagningen till socialhögskolorna är lägst för Kalmar län om man ser till landet över huvud taget.

Det här är alltså problem som vi måste försöka komma till rätta med i den regionpolitik som skall utformas. Av den anledningen har jag också tagit upp detta i en motion, nr 1133. Herr Hallgren tyckte att den motionen var så bra att han också borde intressera sig för den, och det kan ju i och för sig vara värdefullt. Han påstod att jag inte skulle ha haft något yrkande i utskottet. Nu är det, som alla kan se av utskottsbetänkandet, så att jag inte suttit på den här frågan, och jag har följaktligen inte haft möjlighet att yrka någonting.

Jag tror emellertid att det kan vara bra för herr Hallgren att ta del av de här problemen. Jag hoppas att välviljan håller i sig till dess att det näringspolitiska programmet läggs fram. Men att ta andra motioner för att göra reservationer på visar den vilsenhet och oförmåga som för närvarande finns inom det kommunistiska partiet.

Här har förut sagts: Varför inte skriva en egen motion? Om det brister därvidlag kan ju herr Hallgren be mig, så skall jag gärna skriva en motion någon annan gång. Jag tycker emellertid det är bra att herr Hallgren intresserar sig för de socialdemokratiska idéerna – det kan säkert behövas. Och skulle det gå längre skall jag gärna stå till tjänst med en inträdesansökan till det socialdemokratiska partiet också.

Jag har för min del i utskottet sagt att jag tycker att den skrivning som gjorts av utskottet är utomordentligt stark. Utskottet förutsätter att sydöstra Sveriges problem kommer att bli belysta i länsprogram 1971, och eftersom jag har varit med i det arbetet och vet att de här problemen kommer att tas upp där, så anser jag att den beställningen allaredan är effektuerad.

Utskottet har vidare skrivit att resultatet av detta arbete skall beaktas vid utformningen av det riksomfattande regionala handlingsprogram som föreläggs riksdagen 1972. Ja, vad kan man mer begära? Jag har begärt att det här skall beaktas vid utformningen av det regionalprogram som det är fråga om, utskottet har alltså nu skrivit att det *skall* beaktas, och med det har man avstyrkt motionen. I stället för att gå över Kungl. Maj:t har man så att säga givit en direkt anvisning till den beredning som kommer att arbeta med regionprogrammet, och följaktligen har jag ingen anledning att reservera mig. Men det står naturligtvis herr Hallgren fritt att göra det. – Herr Hallgren tyckte att jag nu skulle få möjlighet att rösta på min motion. Ja, den möjligheten hade jag ju haft i alla fall.

Jag kan inte underlåta att peka även på vissa andra frågor som kommunisterna har tagit upp.

I likhet med herr Fagerlund tycker jag att formuleringen i den kommunistiska reservationen 2 är utomordentligt egendomlig. Man skriver där att kapitalet tjänar såväl på avfolkning som på koncentration och på stödpolitik. Om vi alltså koncentrerar, så tjänar kapitalet, och om vi avfolkar, så tjänar kapitalet. Bedriver vi sedan stödpolitik, så tjänar kapitalet även då. Jag måste som herr Fagerlund fråga: Vad vill man egentligen i det kommunistiska partiet? Det kvittar ju hur vi gör; monopolkapitalet förtjänar ändå, som herr Svensson i Malmö flera gånger förklarade.

Det resonemang som herr Svensson i Malmö förde här förut i dag tycker jag var mest svammel och testuggeri om monopolkapitalet samt nog så förvånande i sina patetiska utläggningar. Det som i så fall skulle sättas i stället var möjligen den kommunistiska frälsning som herr Svensson förordar. Men den tror jag inte på – och det gör tydligen inte alla kommunister heller. Fru Marklund tycks t. ex. ha en helt annan uppfattning i dessa frågor.

Som jag sade förut har också jag, om än kanske inte lika ingående som herr Svensson i Malmö, haft tillfälle att syssla med Länsprogram 1971. Det måste vara fruktansvärt för herr Svensson att behöva arbeta på ett område, som han uppfattar så utomordentligt negativt som det framgick av hans framställning om verksamheten att han gör. Jag beklagar honom. Själv tycker jag att det har varit utomordentligt intressant att arbeta med Länsprogram 1971, och jag tror också att det kommer att ge resultat i den omfattande regionplanering som skall föreläggas oss nästa år.

Herr talman! Utskottet har som sagt skrivit synnerligen positivt om min motion, och därför har jag ingen anledning att yrka någonting annat än vad utskottet gjort. Jag ber sålunda med det anförda att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OSKARSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Kalmar talade om stödet till turismen och om helgardering från moderata samlingspartiets sida. Vad herr Nilsson menade vet jag inte riktigt. Men om han avsåg det särskilda yttrandet nr 3, som herr Nordgren har varit med om att underteckna, så vill jag upplysa herr Nilsson om att det hänför sig till en redan pågående utredning av en sakkunnig på detta område. Det är alltså inte något märkvärdigt att den saken har följts upp.

Vidare har Gävleborgs län år 1968 lagt fram en utredning om turism och fritid i länet, och i den redovisas förslag om en långsiktig utvecklingsplanering, där målsättningen är att klarlägga länets förutsättningar som fritidslän. Att representanterna för Gävleborgs län här i riksdagen följer upp denna utredning på länsplanet kan jag inte finna något anmärkningsvärt i.

Sedan kom herr Nilsson i Kalmar in på det privata näringslivet, som han givetvis måste passa på att ge ett tjuvnyp så snart han har tillfälle. Han talade i sammanhanget också om den statliga företagsamheten och om de klarlägganden som gjorts av representanter för moderata samlingspartiet när det gäller vissa statliga företag. Jag vet inte om man skall koppla ihop stödet åt turismen i Gävleborgs län och mer eller mindre välskötta statliga företag. Jag har svårt att finna någon logik i det. Logiken där är kanske herr Nilssons egen. Vad vi har begärt när det gäller företagsamheten i Norrland är att man skall vidta åtgärder för att åstadkomma en bättre miljö för näringslivet över huvud taget. Och att en sådan utveckling måste ske i samverkan mellan det stöd som samhället kan ge och de insatser som det enskilda näringslivet har möjligheter att göra är väl självklart. Det går inte att säga att vare sig det ena eller det andra skall klara sig helt självt. Om vi skall åstadkomma ett resultat i den riktning som vi vill – en bättre utveckling för industrin och näringslivet

över huvud taget i Norrland – måste vi räkna med samverkan. Är vi inte beredda att acceptera det, tror jag heller inte vi har några förutsättningar att över huvud taget lösa dessa problem med ett positivt resultat.

Nr 77

Onsdagen den
5 maj 1971

Regional utveckling

Herr HALLGREN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Nilsson i Kalmar vill jag säga: Så lätt är det inte att värva medlemmar till socialdemokratiska partiet – även om det skulle behövas i dagens läge. Jag kan inte tänka mig att skriva på någon ansökan så länge ni håller fast vid den blandekonomiska linjen. När ni blir ett socialistiskt parti och verkligen går in för att förändra samhället i socialistisk riktning, då kan vi resonera om det. Men så länge ni för den politik ni för i dag är det helt omöjligt.

Nu säger herr Nilsson i Kalmar att han inte haft någon möjlighet att yrka bifall till motionen. Det är en sanning med modifikation; han var närvarande vid första redovisningen i inrikesutskottet, han gjorde en lång föredragning men han avslutade den med att säga att han inte hade för avsikt att yrka bifall till sin motion. Det är att märka att betänkandet, som utskottet nu har lagt fram, då inte var färdigjusterat och ännu inte hade den lydelsen. – Det är alltså att slingra sig litet grand.

Det är väl så att man motionerar för att få PR i den lokala pressen ute i landsorten. Man får givetvis använda vilka metoder man önskar. Vill man motionera och sedan springa ifrån sin motion, kan man göra det. Men då skall man också kunna förklara det när man kommer hem. Säkerligen kommer det att talas om att man gått ifrån motionen. Det är dock fem socialdemokratiska ledamöter som således skrivit denna motion utan att mena allvar och utan att ha den bestämda uppfattningen att de skall släss för att förslaget skall gå igenom. Men vi hör ju nu att det inte är så allvarligt menat.

Sedan tycker jag att det är konstigt att man blir förargad över att någon annan har samma uppfattning som man själv i en viss fråga. Jag tycker att man skall vara glad för det. Man försöker väl övertyga andra om att man har rätt, att förslaget är riktigt och att det förtjänar stöd.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Kalmar har det inte lätt. Å ena sidan skall han vara sina väljare till lags och å andra sidan skall han visa ett lämpligt mått av partiloyalitet. Med sitt flankangrepp mot kommunisterna vill han dölja att det är lojaliteten som har segrat över hänsynen till väljarna.

Jag tycker inte det skulle vara så förskräckligt svårt att förstå vad kommunisterna menar när de kritiserar att den regionala obalansens bägge sidor i båda fallen utnyttjas av det privata kapitalet. Det är väl ändå självklart och uppenbart att om den regionala obalansen åstadkommer ett särskilt lågt löneläge i en viss landsända, så är det till fördel för kapitalet; man kan utnyttja det genom att lägga ett begränsat mått av sina investeringar just där för att begagna sig av den billiga arbetskraften. Å andra sidan kan man kompensera sig i utbyggnadsregionerna, trots de höga lönekostnaderna där, genom att utnyttja den spekulationskonjunktur, den spekulationsatmosfär, som alltid finns i dessa regioner. Jag tycker det är fullständigt klart – det är inte alls så svårt att begripa.

Till sist vill jag säga några ord om herr Nilssons förlitan på att hans landsändas intressen självfallet skall beaktas i Länsprogram 1970. Ja, beaktas och beaktas. Det är klart att den skall beaktas precis som alla andra landsändar, men om man vill att sydöstra Sverige skall beaktas relativt sett mer i helhetsperspektivet än i nuläget, är det väl ganska rimligt att man intar ståndpunkten att riksdagen bör uttala sig härför och inte bara sätter sig och väntar på ett länsprogram beträffande vilket alla kommer att konkurrera med alla och där sydöstra Sverige kommer att stå sig lika slätt som hittills.

Herr SCHÖTT (m) kort genmäle:

Herr talman! Inte heller jag har kunnat undgå att lägga märke till att partidisciplinen i det stora partiet blivit väldigt hård, när nu motionärer från detta parti hoppar av från sina motioner. Motion nr 1133 uppfattade vi på Kalmarbänken som en mycket bra motion, som fäster uppmärksamheten på hur allvarligt försummat sydöstra Sverige är. Jag är litet förvånad över herr Nilssons i Kalmar anförande, för vad jag förstår har det inte inträffat någonting nytt sedan motionen skrevs. Givetvis hade jag räknat med att vederbörande skulle yrka bifall till sin motion, och jag hade tänkt att rösta för den.

Det är en väsentlig skillnad på utskottets skrivning och på skrivningen i motionen och reservation nr 8. För min del kommer jag att rösta för reservation nr 8. Jag anser mig därigenom bäst tillgodose min landsändas intressen.

Herr NILSSON i Kalmar (s) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag än en gång säga till herr Oskarson att det är märkligt hur väl moderata samlingspartiet har garderat sig när det gäller turismen. Det är också märkligt att så pass många talare från den borgerliga sidan kan stå upp här och tala om regionpolitik utan att över huvud taget beröra det privata näringslivet, när ju vårt näringsliv ändå till 90 å 95 procent är privatägt. Jag kan hålla med herr Oskarsson om att satsningen i Norrland bör ske genom samarbete. Men kom sedan inte och skrik på det sätt som herr Staffan Burenstam Linder gjort när man försöker få till stånd en statlig verksamhet. Det tycker jag är i hårdaste laget.

Herr Hallgren påstår att jag skrivit motionen för att få PR. Det är möjligt att kommunisterna ofta gör så, jag brukar för min del motionera för att nå resultat. Onekligen har jag också i detta fall nått resultat eftersom utskottet skriver att sydöstra Sveriges problem kommer att beaktas vid den regionplanering som skall ske. Därmed har jag ju nått det resultat jag syftade till med motionen. Det svaret kan också till viss del gälla herr Schött.

Vidare påstod herr Hallgren att jag var förargad därför att kommunisterna hade samma uppfattning som jag. Nej, det tycker jag tvärtom är bra. Jag tycker att herr Hallgren skall tillägna sig mer av det. Detsamma gäller för övrigt herr Svensson i Malmö. Tyvärr – jag understryker *tyvärr* – har han kanske litet för lätt att demagogisera. Han går ut här med stora fraser på ett sätt som tyder på att han missbrukar sina kunskaper.

Kalmar läns problem kommer att beaktas; utskottet har alltså stött mig i denna fråga. Nu tror herr Svensson i Malmö att jag i fortsättningen inte kommer att vinna gehör för mina strävanden. Emellertid har kommunisterna och även moderata samlingspartiet garanterat att de skall hjälpa till och stötta mig. När förslaget till regionplan föreläggs riksdagen bör detta alltså ha alla förutsättningar att gå hem.

Herr HALLGREN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan inte riktigt förstå att en ledamot, som motionerar i en fråga och får motionen avstyrkt, finner att han har nått det resultat som han har strävat efter. Det tycker jag är ett egendomligt sätt att se frågan på.

Herr OSKARSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår fortfarande inte hur herr Nilsson i Kalmar kan blanda ihop det klarläggande som herr Burenstam Linder har gjort vad gäller dåligt skötta statsföretag och vårt krav på stöd åt turistnäringen i Gävleborgs län. Jag finner inte att det finns något samband mellan dessa båda saker.

Vi har talat om stöd åt näringslivet i Norrland och jag har talat om att det måste ske en samverkan mellan det stöd samhället ger och det som kommer från det enskilda näringslivet. Menar då herr Nilsson att allt vad som skall göras i Norrland, när vi bygger upp industricentra och serviceorter, skall ske genom statlig företagsamhet? Då måste jag säga att jag inte kan följa med längre i tankegångarna. Vad vi vill är att ge stöd åt näringslivet och åstadkomma en samverkan mellan statlig företagsamhet och enskild företagsamhet. Det finns ingen anledning att blanda in, som jag förut sade, dåligt skötta statsföretag i detta sammanhang.

Herr NILSSON i Kalmar (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Oskarson säger att han inte kan förstå att det skall råda ett samband mellan Statsföretags verksamhet och den verksamhet som bedrivs inom regionpolitiken. Det är ju rätt märkligt här, där man från borgerligt håll har appellerat till Vindelälven, Vilhelmina och Stekenjock osv., påtalat alla de löften som eventuellt skulle ha ställts och tagit det som intäkt för att ytterligare någonting skulle göras. När man alltså har gjort så, kommer sedan herr Staffan Burenstam Linder och klassar i den långa interpellationsdebatten ned hela den verksamhet som Statsföretag har försökt bedriva den vägen. Ändå finner inte herr Oskarson något samband i denna verksamhet. Det är rätt märkligt.

Herr Schött hade hoppats mycket på min motion och önskade rösta med den. Herr Schött har ju stora möjligheter att rösta med herr Hallgren i den votering som kommer.

Herr SCHÖTT (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag hoppas att alla övriga i kammaren uppfattade att jag kommer att rösta på reservation nr 8. Jag upprepar än en gång mitt motiv: Jag anser mig därmed bäst gagna den landsända som jag här representerar.

Herr BOO (c):

Herr talman! Den regionala inriktnings- och utvecklingspolitiken utgör tunga frågor i den aktuella samhällsdebatten. Problemet är hur vi skall kunna utnyttja våra resurser på skilda områden och därmed skapa underlag för ökade resurser till gagn för alla. Men det är framför allt frågor som berör många enskilda människor direkt. Det gäller deras rätt till arbete och utkomst. I det moderna samhället bör man kunna ställa kravet att rätten till arbete också skall kombineras med krav på att sysselsättningen skall kunna ges på den ort och i den miljö som människorna är vana att verka i och där de helst vill ha sin utkomst i framtiden.

I detta avseende är obalansen i samhället stor. Det är nödvändigt att göra kraftinsatser för att få en bättre tingens ordning.

Jag tror att vi måste se på detta på ett helt nytt sätt och väga in teknikens möjligheter med större tyngd än vi gör för närvarande. Den tekniska utvecklingen har varit snabb och omfattande, och det borde väl vara så att den på ett bättre sätt än hitintills verkligen sätts in i ett sådant sammanhang att man kan skapa ett bättre samhälle för människorna. I stället har tekniken blivit något av en drivfjäder för att skapa det kolossamhälle som nu håller på att växa fram. Teknokraterna med politikerna i beslutsfunktion skapar således en mall som man sedan är tvingad att få människorna att anpassa sig till. Var finns valfriheten och var finns tryggheten?

Jag har den uppfattningen att vi kan ge människorna en bra miljö och det bör vi kunna sikta till i vårt framtida samhällsbyggande. Jag vill helt instämma i de principiella synpunkter på regionalpolitiken som tidigare i debatten i dag har framförts av mina partikamrater, herrar Stridsman och Nilsson i Tvärålund.

Jag skulle här bara vilja begränsa mig till att ta upp ett par frågor som direkt berör Kopparbergs län. Men först en kort kommentar till anförandet av herr Nilsson i Kalmar. Han säger att han blev förvånad över att centern föreslår rese- och flyttningsbidrag för människor som vill flytta ut från Stockholm till t. ex. Norrland eller Dalarna. Dessa människor, säger han, skulle därmed konkurrera om de arbetstillfällena som redan är för knappa i dessa områden. Självfallet, herr Nilsson, vill centern med sin regionalpolitik, med sin lokaliseringpolitiska målsättning, med sin näringspolitik skapa ökade arbetstillfällena ute i dessa bygder.

Herr Nilsson ojar sig över att centern är opreciserad i sina beskrivningar av vad man vill. Men samtidigt gör herr Nilsson den bedömningen i nästa mening att såvitt han har kunnat läsa ut i fråga om centerns uppfattning, kommer det att ställas stora krav på samhället, och det vill inte centern vara med och bidra till. Jag vill för min del säga att vi vill och skall från centern se till att de resurser kommer fram som behövs för att få en utveckling som blir till gagn för människorna i de avseenden vi i dag diskuterar.

De två frågor som jag ville speciellt kommentera och som berör Kopparbergs län gäller stödområdets utsträckning och det inre stödområdets omfattning. Utvecklingen i Kopparbergs län har under större delen

av 1960-talet och första året av 1970-talet varit synnerligen negativ både beträffande sysselsättningen och befolkningsmässigt. Nettoutflyttningen har varit stor och uttunningen i glesbygdsområdena har gått så långt att allvarlig risk föreligger att man inte ens kan upprätthålla den minimiser-service som behövs i dessa områden. En betydlig förstärkning av regionalpolitiken måste till och den måste komma snart för att man skall kunna vända trenden. Staten får inte heller gå ifrån ansvaret för den del som man har ansvar för och som är elementära saker i fråga om verksamheten – jag tänker på järnvägsdriften och jag tänker på vägväsendet. Oroande krympningar av insatserna på dessa områden är tyvärr ett faktum.

När riksdagen förra året behandlade regionalpolitiken, hade vi från Dalarna det bestämda kravet att hela länet borde ingå i stödområdet. Under den tidigare då gångna femårsperioden hade gränsen för stödområdet gått rakt igenom länet med Leksand som södra gränslinje. Denna gränsdragning betydde mycket för den norra länsdelen, och den delen av länet fick gentemot den övriga delen av länet en bättre chans. Men på grund av den totala negativa utvecklingen i länet föreslog utredningsmannen i dessa frågor en utvidgning av stödområdet till att omfatta jämväl Borlänge, Falun och Mockfjärds kommunblock. I propositionen utökades också stödområdet med Sätters kommunblock. Detta var i och för sig positivt. Utanför stödområdet lämnades endast fyra kommunblock: Avesta, Hedemora, Ludvika och Smedjebacken. Man tog med regionen Falun-Borlänge, som haft en ganska positiv utveckling, men lämnade utanför de regioner där nedgången varit synnerligen stor.

Nettoutflyttningen i Avesta- och Ludvikaregionerna har under perioden 1963–1970 varit över 8 000 personer. Den negativa utvecklingen i dessa områden är säkert i stor utsträckning beroende på den industriella strukturen. Områdena har tung industri och stora företag. Rationaliseringen har betytt att personalbehovet har väsentligt minskat och att man inte har kunnat kompensera detta i form av nya arbetstillfällen. Även den starka förändringen inom jord- och skogsbruket är en faktor som starkt bidragit till de minskade arbetstillfällena. Det behövs stora insatser för att vidareutveckla näringslivet mot en större differentiering. Mot denna bakgrund är det ytterst olyckligt att Avesta- och Ludvikaregionerna skall ligga utanför stödområdet.

Kommunalmän från alla partier, icke minst i Avesta och Hedemora, är helt ense om att det är en livsfråga för regionerna att komma med i stödområdet. Detta har icke understökits vid uppvaktningar inför inrikes- och kommunikationsministrarna helt nyligen. Utskottet upprepar vad majoriteten sade förra året, nämligen att det bör vara en flexibel tillämpning av stödet i gränsområdet. Detta är i och för sig bra, men denna möjlighet gäller inte på alla områden. Jag tänker då närmast på transportstödet. Utan tvekan betyder just transportstödet mycket för att lokalisera nya industrier, inte minst till de områden det här är fråga om. I dagarna pågår diskussioner, där transportstödet spelar en mycket stor roll i det sammanhanget.

Jag vill också peka på det faktum att när företagen avser att etablera vill de i regel ha god tid för planering. Redan från planeringens början vill man vara ganska säker på hur man skall kunna få kapital till de

investeringar som är aktuella. För närvarande har vi också den 25-procentiga investeringsavgiften, som på sitt sätt är ganska betydelsefull när det gäller på vilken sida om stödområdesgränsen man befinner sig. Vi har den uppfattningen att om den nedåtgående trenden för länet skall brytas, och om en meningsfull regionpolitik skall kunna föras, måste hela länet med i stödområdet. Jag ber med dessa ord få yrka bifall till reservationen 10.

Därutöver vill jag något kommentera den motion som finns beträffande det inre stödområdet. När riksdagen förra året behandlade frågan om regionalpolitiken, framförde jag i debatten den åsikten att jag ansåg det självklart att Malungs kommun av Kungl. Maj:t skulle prövas bli med i det inre stödområdet. Det skulle ha betytt mycket för näringslivet i den kommunen genom att man finge del av sysselsättningsstödet. Detta har nu inte blivit fallet.

Problemen i Malung är lika med problemen i Moraområdet i övrigt, och då måste det också i det avseendet vara fel att bryta ut Malung ur gemenskapen. Jag ber att i det stycket få instämma i det yrkande som ställts av herr Karlsson i Malung.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c):

Herr talman! Det här utskottsbetänkandet behandlar en mycket viktig del av vårt svenska samhälle, vilket också har återspeglats i den debatt som har förts här i dag. Det har gjorts en del uttalanden som jag skall be att få återkomma till med några kommentarer litet snare.

Debatten och frågan gäller hur man skall klara den regionala planeringen och försörjningen samtidigt som man skall försöka undvika att det blir en koncentration till de större tätorterna. Det här avsnittet sysselsätter numera alla medborgare i vårt land. Den moderna tidens folkvandring har tagit sådana former att vi på ett eller annat sätt måste försöka råda bot på den. Vi kan inte låta den gå som gamla tiders folkvandringar, vilka på något dolt och oförklarligt undermedvetet sätt drev människorna åt annat håll. Hur skall det här då ske? Ja, det är naturligtvis nödvändigt att man från samhällets sida försöker hysa alla de omsorger man kan över de områden som på ett eller annat sätt blir illa utsatta för denna folkomflyttning och för den folkuttunning som sker.

Jag har för min del i motionen 1107 framfört de svårigheter som finns i sydöstra Götaland. Dessa svårigheter har tidigare förts på tal i dag och även andra motioner har avgivits i frågan. Utskottet tror att de förslag den pågående länsplaneringen, länsstyrelser, planeringsråd och kommunala myndigheter lägger fram kommer att beakta dessa svårigheter. Det har blivit en framgång i sydöstra Sverige genom de beslut som utskottet har fattat, nämligen att man uttalar att Gotland bör ingå i stödområdet, och det noterar vi med tillfredsställelse. Men jag vill vädja till statsmakterna och till regeringen att allvarligt överväga att en annan ö i Östersjön, Öland, också kommer under samma regler som gäller för stödområdet. Jag har svårt att tänka mig att man skall kunna åstadkomma någon kraft i lokaliseringen till Öland om inte samma regler också gäller för det området. Öland har ju, som tidigare poängterats här, sedan många år tillbaka haft ett vikande näringsliv. Den senaste tiden har det varslats om att en av Ölands industrier skall läggas ned, nämligen Ytongfabriken i

Grönhögen, vilket skulle drabba ungefär en fjärdedel av Mörbylånga kommunblocks industrianställda personer. Därför är det ytterst angeläget att det görs någonting från statsmakternas sida för att även stärka Ölands näringsliv.

I motionen 1111 har jag tillsammans med herr Gustafsson i Stenkyrka föreslagit att stöd skall utgå till turistanläggningar utanför det fastställda stödområdet. Öland och Gotland har ju visat sig vara attraktiva rekreatiomsområden för såväl svenska som utländska turister. Men vi vet fuller väl att det i dessa områden, som inte har någon vintersäsong för turister, är svårt att få sådana här anläggningar att räntabelt riktigt kunna löna sig. Utskottet hänvisar till att denna fråga måhända kommer att lösas i viss mån genom förslag från den utredning som tillsattes 1969 och som har fått tilläggsdirektiv 1970 angående statligt stöd för utbyggnad av turismen i vårt land. Jag hoppas att denna utredning så småningom kommer fram till ett ställningstagande, som ger ett resultat även för dessa områden i sydöstra Götaland.

Kalmar län har ju råkat ut för ett bakslag i fråga om näringslivet, speciellt under senare tid – jag behöver bara nämna Kalmar verkstads AB, glasindustrin och nu senast byggnadsmaterialindustrin. Därför är det ytterst angeläget att de yrkanden som gjorts i motionen 1107 och även i andra motioner som nu behandlas beaktas av statsmakterna.

När vi nu efter ett långvarigt tryck från den allmänna opinionen, från politiker osv. har fått till stånd decentralisering i viss utsträckning i vårt land – vi vet att en sådan har kommit i gång – hoppas jag att vi genom fortsatt tryck kan förmå denna decentralisering att fortsätta och gagna de områden som nu befinner sig i underläge. Ett sådant område är just vissa delar av sydöstra Sverige som befinner sig i ett sådant underläge. Det har talats om att stora delar av dessa områden har höga kommunalskatter. Jag befärar att kommunalskatterna i en del av de kommuner som nu är illa ute kommer att stiga ytterligare om ingenting sker.

Vidare är det på det sättet att turismen inte i och för sig skapar en tillräcklig grund för en region, men den bidrar till grunden. Givetvis är det emellertid näringslivet – jordbruket, tillverkningsindustrin, service-näringarna osv. – som skall skapa den verkliga grunden. Det får man inte glömma.

Herr Fagerlund sade under någon av sina repliker med en del övriga ledamöter av riksdagen att det är det privata företagslivet som har svikit härvidlag. Han upprepade samma uttalande i en senare replik. Han nämnde Ytongbolagen och Sockerbolaget på Öland. Jag vill faktiskt allvarligt protestera mot uttalanden om att det är näringslivet som har svikit. Herr Nilsson i Kalmar var inne på samma tema. Vi vet fuller väl vad förhållandena beror på. Ytongbolagen och dess ledande män har kommit i det läget att det är svårt att avsätta produkten som man tillverkar på grund av den bostadspolitik som förs i Danmark – och den saken är inte mycket att göra åt. Vidare vet vi att privata företag, där Ytongbolagen har sitt säte, har övertagit en fabrik som staten byggt, nämligen Durox som också skulle göra byggmoduler. Det är en dyrbar fabrik som är så gott som nybyggd med nya maskiner och med nytt fint kontor. Denna fabrik har lagts ned sedan staten sålt den, därför att staten

inte kunde driva den ekonomiskt. Då tycker jag att det är fel att säga att det är det privata näringslivet som har svikit. Det privata näringslivet har gjort vad det har kunnat med de ekonomiska förutsättningar och den produktion som varit för handen, och man kan inte i detta fall ge det skulden för det som nu har skett.

Och när det gäller sockerfabriken, som det lär ha uttalats oro för när herr Fagerlund höll sitt förstamajtal nere i Mörbylånga, vet vi fuller väl hur det ligger till. Jag själv och många andra med mig har gjort framställningar till regeringen om att man skulle försöka höja sockerproduktionen till över 40 000 hektar här i landet och även om att kvoten för Mörbylångaområdet skulle ökas. Men det har ju inte gått hittilldags.

Under många år fanns i statsverkspropositionen en skrivning om att sockerbruken på Öland och Gotland skulle ha en viss areal, men dessa ord behagade man stryka för några år sedan. Därefter har det blivit svårare att få det underlag som är nödvändigt för att hålla i gång sockerfabriken.

Mot bakgrunden av det här tycker jag att det är fel att försöka skjuta över skulden på de privata företagen och det privata näringslivet. Herr Nilsson i Kalmar kommer in på samma tema beträffande det privata näringslivet. Kom ihåg, säger han, att det privata näringslivet utgör 90 procent av näringslivet i de här områdena. Han försöker också där att kasta en skugga över det privata näringslivet och framställa det som en syndabock. Jag kan ingalunda skriva under på sådana resonemang.

Det är just i detta sammanhang särskilt olämpligt att föra ett resonemang på detta tema, eftersom kollapsen på Kalmar verkstads AB ligger så nära inpå. Kalmar verkstads AB som dras med sådana svårigheter är ju ett statsägt företag. Om jag inte minns fel, herr Nilsson i Kalmar, var statsrådet Krister Wickman i Oskarshamn på lördagen och talade om att Tjorven skulle fortsätta, och på måndagen meddelade Kalmar verkstads AB att man skulle lägga ned tillverkningen.

När man skall jämföra statsföretagens insatser med de privata företagens insatser skall man vara rättvis. Om de privata företagen går ihop och får vinster för att förstärka sin ekonomi, får de örfilar för det, och går de privata företagen med förlust, får de örfilar för det. Ett sådant resonemang bör man inte föra opåtalat.

Så gäller det frågan om den nu pågående länsplanen. Herr Nilsson i Kalmar säger att han har varit med om att utforma ett yttrande inom planeringsrådet över länsplanen och att den nu väl skall vara i hamn. Ja, vi kommer ihåg hur det gick med Länsplan 1967. Den fick en viss utformning i länet, men när den kom upp på regeringsplanet ströks den ned. Vi vet ännu inte vad det kommer att bli av den länsplan som vi nu har under utformning.

Herr talman! Jag skall avslutningsvis yrka bifall till alla de reservationer, för vilka centerpartister är antecknade, samt till motionen 1107 i vad avser stöd till företag i östra Götaland.

Jag skulle också ha yrkat bifall till motionen 1111, men eftersom ledamoten herr Schött har yrkat bifall till motionen 1141 skulle väl en sådan hemställan ha trasslat till voteringsordningen, och jag avstår därför från det. Men samtidigt vill jag meddela att jag kommer att rösta för reservationen 8.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Nr 77

Onsdagen den
5 maj 1971

Regional utveckling

Herr talman! Det har tydligen varit en mycket öm tå som man har trampat på, när man har sagt att det är det privata näringslivet som har svikit Öland och Gotland. Jag behöver bara påminna om vad herr Nilsson i Kalmar har sagt, nämligen att näringslivet till 90 à 95 procent består av privata företag, och då är det väl dessa som har svikit och inga andra. För inte menar väl herr Börjesson i Glömminge – med den ideologiska inställning som han har till statligt företagande – att den statliga företagsamheten skulle kunna klara Gotlands och Ölands problem?

Herr Börjesson tog upp sockerproduktionen och sade att det förr fanns en viss kvot. Men det finns ju inte något beslut i riksdagen, mig veterligt, som förbjuder dem som planlägger sockerproduktionen att bedriva den i större omfattning på Öland och Gotland, även om ramarna har tagits bort.

Sedan vill jag, som också räknar mig som invånare i den region som utgörs av sydöstra Sverige, bara säga att de problem som finns i Kalmar län också finns i mycket stor utsträckning i de östra delarna av Kronobergs län. Vi behöver nog i dessa områden se över länsgränserna, om vi skall kunna klara svårigheterna.

Så ett par ord, herr talman, till herr Boo, som tog upp gränsdragningsproblematiken i Kopparbergs län och talade om att kommunalmännen där, oavsett partifärg, vill ha ändrade gränser. Jag tror för min del att det inte finns någon kommunalman, oavsett partifärg, i det här landet som inte gärna vill ha sin kommun inräknad i stödområdet. Åtminstone vill vi gärna ha det i sydöstra Götaland, så att vi även där får del av transportstödet. Jag tillät mig säga att vi kanske har chansen i och med att Gotland kommer med. Vår landsända blir snart ett gränsområde, och så småningom kanske det också kommer med i stödområdet, vilket jag tycker vore bra.

Herr NILSSON i Kalmar (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterar att två centerpartistiska talare har varit uppe i talarstolen men att ingen av dem på något sätt försökt precisera vad jag efterfrågade när jag talade om deras svävande formuleringar. Jag ber än en gång att få fråga vad som menas med "så långt som möjligt", "viss regional balans", "all möjlig utsträckning", "tillfredsställande service" etc. Det är ju rent allmänna resonemang som kan sträcka sig från snart sagt noll till allt möjligt.

Visst är det väl märkligt, herr Boo, att Ni föreslår generell flyttningsbidrag till dem som flyttar från tätorterna, t. ex. för att flytta ut människor från Stockholm till Norrbotten. Jag kan inte förstå annat än att om man gör det generellt så innebär det att man ökar konkurrensen om de arbetstillfällena som finns i Norrbotten. Jag påstår också att företrädarna för oppositionen glider undan det kostnadsansvar som den här verksamheten medför. Dessa frågor har tagits upp endast i ett kort särskilt yttrande.

Som herr Fagerlund nämnde, är tydligen det privata näringslivet en öm tå för herrarna inom oppositionen. Man säger att det är fel att skylla svårigheterna på det privata näringslivet, och jag kan hålla med så långt

att det privata näringslivet inte har överskridit sina rättigheter och befogenheter, men det har arbetat på ett sätt som det har funnit ur sin synpunkt rimligt. Den privata företagsamheten har i regel inte tagit något ansvar när det gäller regionalpolitiken, utan den har sett strängt företagsekonomiskt till sin egen situation, och det kan den kanske inte klandras för. Men, herr Börjesson, jag tycker att det är alldeles felaktigt att man diskuterar regionalpolitiken en hel dag utan att oppositionen tar in det privata näringslivet och påtalar dess ansvar och dess skyldighet att hjälpa till i den regionalpolitik som skall drivas här framöver.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c) kort genmäle:

Herr talman! När det frågas vad man menar med ett så långt möjligt decentraliserat samhälle och näringsliv så är det självklart att svaret ligger i själva tesen som sådan. Man skall ju försöka nå bästa möjliga resultat genom att decentralisera för att på det sättet hjälpa de områden som ligger i underläge. Att precisera från punkt till punkt är naturligtvis rent omöjligt.

Jag förstår inte vad herr Nilsson i Kalmar menar med att företagen inte tillräckligt skulle delta i den regionala planeringen och arbetsförsörjningen. Det är ju samhället som får ordna förutsättningarna för företagen, och sedan får de försöka verka vart och ett inom sin bransch och sitt område så gott de kan. Men vi har många gånger under de senare åren i riksdagen sagt att mycket av den politik som förs är till skada för bibehållandet och stärkandet av näringslivet och företagen på många områden och i många branscher.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! När jag satt och lyssnade på herr Nilsson i Kalmar blev jag litet förvånad. Herr Nilsson vill påstå att de norrländska kraven på stöd, på sysselsättning osv. var mycket högljudda och att det rädde någon sorts motsatsförhållande.

Jag skulle mycket bestämt vilja bestrida detta. Jag tror att det är viktigt att man fastslår att de problem som finns i Norrland och de problem som finns i andra delar av landet är lika viktiga allesamman. Det skall inte vara så att man försöker skjuta den ena landsändan mot den andra och skapa ett motsatsförhållande dem emellan. Där stöd behövs och där hjälp behövs bör den sättas in och det bör vi kunna enas om.

Herr Nilsson var fundersam beträffande en annan sak. Han ansåg att det var risk att statsmakterna skulle få anmärkningar på saker som var gjorda vid Stekenjokk och Vindelälven. Herr Nilsson i Kalmar, det blir inga anmärkningar för vad som gjorts i Stekenjokk och Vindelälven. Det kan inte bli några anmärkningar därför att det inte gjorts något alls där. Ni får anmärkningar för vad ni inte gjort och inte för vad ni gjort. Så enkelt är det.

Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av en motion som jag väckt, motionen 1126. Utskottet avfärdar motionen med hänvisning till att det tror sig kunna utgå ifrån att berörda myndigheter gör vad som är möjligt för att lokalisera bärkraftiga företag till det berörda området. Det område som omtalas är Vindelälvens dalgång, där riksdagen i sitt beslut

1967 uttalade att bestående lokaliseringspolitiska åtgärder borde vidtas med tanke på att Vindelälvens bevarande var en riksangelägenhet. Vad har då hänt?

Det talar vi om i motionen. Väntan på att älven skulle utbyggas har praktiskt taget stoppat alla andra åtgärder, som man med säkerhet skulle ha vidtagit. Ovissheten har varit hindrande, då man inte har vetat vad som skulle hända där uppe. Utbyggnaden av älven har givetvis väckt förhoppningar om arbetstillfällen, och sådana skulle också med säkerhet ha skapats vid själva anläggningen. Att man sedan efter dessa arbetens slutförande skulle ha stått lika tomhänt men med en för all framtid förödd natur är också troligt. Vad gäller naturen och landskapet är det bara att konstatera att det skulle ha blivit på det viset. Nu följde regeringen vad riksdagsmajoriteten ville 1967, även om det dröjde till 1970 innan man kunde bestämma sig. Riksdagens önskemål att älven skulle bevaras blev alltså tillgodosett, och man hade sparat denna naturtillgång.

Men hur är det med den andra delen av det uttalande som riksdagen gjorde 1967? Här har praktiskt taget ingenting hänt, trots att regeringen borde vara medveten om de speciella förhållanden som råder i Vindelådalen. De gamla basnäringarna har kommit i kläm på grund av att vägbyggandet har skjutits upp. Här har man väntat på beslut om vem som skall bekosta vägen. Det är ett underligt förhållande, då det är samma statsutgifter som det rör sig om; det är ett lurpassande mellan ett statligt affärsdrivande verk och vägverket i fråga om från vilken kassa utbetalningen skall göras. Detta har efter vad jag kan förstå hindrat en upprustning av vägsträckan. Det har i sin tur fört med sig en krympande sysselsättning i skogen.

Herr Fagerlund sade att "den där vägen har ju länsstyrelsen inte velat ha så fort, utan den ligger långt ner på listan över angelägna projekt". Ja, det stämmer nog. Länsstyrelsen trodde nämligen att kraftverket skulle byggas ut och att Vattenfall skulle anlägga vägen. Så blev det inte. Men den 20 april 1970 skrev länsstyrelsen till regeringen och påpekade angelägenheten av att denna väg byggdes. Den preciserade dels vilka sträckor som omedelbart behövde byggas ut, dels kostnaderna härför. Den talade om att projekteringen var klar osv. Då kan man inte säga att länsstyrelsen inte är angelägen om att denna väg skall byggas – det finns en klar framställning från länsstyrelsen i Västerbotten om den saken.

Kostnaderna för skogstransporterna fördyras med ca 25 procent på grund av de usla vägförhållandena, som tvingar fram transporter längs andra vägsträckningar än de för området naturliga. De dåliga vägförhållandena hindrar utvecklingen av turismen och etablerandet av nya sysselsättningar. De redan befintliga sysselsättningarna kommer också i kläm.

Tillgången på befintlig industri utefter Vindelådalen, särskilt dess övre del, är förhållandevis ringa. I övre delen har man Sorsele samhälle. I dag har vi fått veta att detta samhälle, som har ett synnerligen bekymmersamt läge när det gäller företag som kan ge sysselsättning, drabbats av en stor industribrand. Sägverket, som ger den största sysselsättningen på orten, har brunnit ned. Det drabbar inte bara de i sågverket anställda

utan får även följdverkningar som kan bli ganska förödande om inte en ny industri kan byggas upp. Satsningen på ett sådant nyuppförande är naturligtvis beroende av lönsamheten.

De dåliga vägförhållandena — de är på sina ställen så usla att lastbilsåkare som har skogstransporter inte ens kan komma ut från sina fastigheter som ligger utefter denna väg — är naturligtvis ett allvarligt hinder, inte minst ekonomiskt, för att få någon verksamhet i gång här. Transportkostnadernas fördyring gör att allt större område blir s. k. 0-områden där man inte bedriver något skogsbruk. Det får till följd ytterligare minskade arbetstillfällen i skogen.

Utskottsmajoriteten vill ingenting göra utan hoppas att någon annan ingriper. Utskottet hänvisar till berörda myndigheter. Vilka är dessa myndigheter som skall ställa allt till rätta? Skall riksdagen inte ge besked om vad den vill utan hoppas på att någon annan skall göra någonting? I så fall har man av sagt sig allt ansvar. Vi har anledning att fråga: Var det bara fagra löften som gavs när man talade om sysselsättning som kompensation för inställandet av planerna på en kraftverksutbyggnad?

Utän godtagbara vägförbindelser hjälper andra insatser inte mycket. Vägbyggnad är en grundförutsättning för all annan verksamhet. När stora delar av vägen redan är projekterade borde det inte stöta på större svårigheter att, som vi begär i motionen, ställa AMS-medel till förfogande för sysselsättningsstimulans.

Utskottet hänvisar även till en utredning som skall utarbeta program för turism och friluftsliv inom Vindelälvsområdet. Utredningen har ju, enligt vad vi i dagarna kunnat läsa i tidningarna, redovisat vissa förslag som, om de genomförs, kommer att stimulera sysselsättningen samt ge oss värdefulla tillskott för friluftslivet. De förslag som lagts fram berör fjällområdena. Möjligheterna att komma till de områdena är ju lika viktiga som att vägar finns där när turisterna kommer fram. Löser man inte problemet med tillfartsvägar till friluftsområdena, kommer det hela inte att fungera. Vad hjälper det om man gör fina vägar uppe i fjällvärlden men inte ger bilisten någon möjlighet att på ett rimligt sätt ta sig fram till de vägarna?

De förslag som vi presenterat i motionen skulle vara en god början och dessutom innebära ett första steg mot fullföljandet av de löften som gavs 1967. Några hinder för att sätta i gång omedelbart finns inte. Utskottet hävdar inte heller det. Det är endast en allmän ovilja att över huvud taget göra någonting som man får ett intryck av när man läser utskottsmajoritetens skrivning. Man hoppas att någon annan skall göra någonting, men man är säkert medveten om att med den inställningen från utskottets sida kommer det inte att ske någonting alls. Har inte utskottet mod att säga att vi här i riksdagen skall infria de löften vi har gett, hur skall vi då kunna begära att någon annan skall ingripa och fullgöra den skyldigheten?

Det är emellertid glädjande att minoriteten i utskottet, representerande oppositionspartierna, har en annan inställning till frågan. Reservanterna säger klart ifrån att de anser att de i motionen anförda synpunkterna överensstämmer med riksdagens tidigare uttalande. Herr Rimås sade i början av den här debatten att vad reservanterna ville var att

här skulle ske någonting. Jag kan instämma helt i vad han i det avseendet yttrade. Jag tycker att det hedrar reservanterna i utskottet att de vill stå för ett ord, även om det gavs så tidigt som 1967, och inte glömmet ett löfte till en befolkning som har det bekymmersamt.

Nr 77

Onsdagen den
5 maj 1971

Regional utveckling

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Låt mig med några ord få kommentera motion nr 1106, vilken behandlar lokaliseringpolitiska insatser i Skaraborgs län. Stora delar av Skaraborgs län har betydande och ökande svårigheter att i tillräcklig utsträckning skapa arbetstillfällen för befolkningen. Det har en längre tid gällt Vararegionen, men under senare tid har också ökade sysselsättningssvårigheter framträtt i Falköpings kommunblock och i Lidköpings kommun.

Näringslivet i Falköping har en sådan sammansättning och differentiering att stora svårigheter föreligger att klara strukturomvandlingen. Särskilt gäller detta TEKO-industrin, vilken är ganska betydande i Falköpings kommunblock. Inte mindre än ett 60-tal TEKO-företag är lokaliserade inom blocket.

Antalet arbetslösa i Falköping uppgick den 13 april i år enligt uppgift från arbetsförmedlingen till 267 personer. Om man ser på länet i övrigt finner man att antalet arbetslösa den 13 april 1971 uppgick till 2 010 personer – en ökning med 963 jämfört med samma månad i fjol. Vad gäller Lidköpings kommun, som också har stora svårigheter att klara sysselsättningen, var antalet arbetslösa 374 personer.

De relativt höga arbetslöshetssiffrorna för Skaraborgs län, som jag redovisat, inger bekymmer och oro inför framtiden. Här måste åtgärder vidtagas för att söka nedbringa de höga arbetslöshetssiffrorna och skapa ökad sysselsättning för den arbetskraft som finns inom länet.

Vad som för den närmaste tiden krävs för förstärkning av näringslivet speciellt i Vararegionen, liksom i Falköpings kommunblock och Lidköpings kommun, är särskilda lokaliseringpolitiska insatser. Dessa områden bör kunna intagas i det lokaliseringpolitiska stödområdet.

När man nu i riksdagsmotioner, enkla frågor och även uppvaktningar vädjat om lokaliseringpolitiska insatser för Skaraborgs län, kan det finnas anledning att också peka på att i Skaraborgs län för närvarande pågår en utredning om etablering av ett industricentrum i Falköping. I Norge har man prövat en sådan idé och det har visat sig att den har slagit väl ut. Meningen är att man i Falköping skall skapa ett industricentrum på så sätt att företag stimuleras till samverkan inom så många funktioner som möjligt. Så snart företagskoncentrationen är tillräckligt omfattande utbyggs så många funktioner som möjligt. Det kan gälla produktion, inköp, marknadsföring etc.

Genom koncentrationen av företag, servicecentralen och företagssamverkan erhålles en industriell miljö med många företagsekonomiska fördelar. Det kan innebära att man genom förhyrning av lokaler slipper binda kapital i mark och byggnader. Ett antal mindre företag kan härigenom vinna stordriftsfördelar, som inte det enskilda företaget ensamt kan uppnå. Tanken på ett industricentrum i Falköping är främst avsedd att stimulera och befrämja den befintliga företagsamheten, som

länsmyndigheterna och kommunen i första hand vill slå vakt om. Ortens företagare har visat ett stort intresse för projektets genomförande, vilket bör borga för att projektet skall lyckas.

Jag har, herr talman, med det anförda exemplet om ett industricentrum i Falköping gärna velat redovisa att länsmyndigheterna och kommunen är beredda på satsningar för att trygga sysselsättningen för befolkningen inom berört område. Jag skulle också kunna redovisa andra exempel på hur länsmyndigheterna i samverkan med berörda kommuner söker på olika vägar, med stöd av näringslivet, främja näringslivsutvecklingen inom länet. Men det sagda må vara nog. I varje fall vill jag ha sagt att samtidigt som vi vid olika tillfällen hos statsmakterna krävt lokaliseringpolitiska insatser är vi beredda att själva på läns- och kommunhåll vidtaga åtgärder för att trygga sysselsättningen för länets medborgare.

Herr talman! Jag tar fasta på vad utskottet anført beträffande motionen 1106 samt den motion som väckts av herr Blomkvist m. fl., nr 219. Jag vill uttala den förhoppningen att regeringen och arbetsmarknadsmyndigheterna inte skall glömma bort de sysselsättningsproblem som råder i Skaraborgs län och att berörda myndigheter skall vara villiga till punktvisa insatser för att därmed ge ökad sysselsättning för den arbetskraft som friställes av olika anledningar. Den förhoppningen tror jag delas av länets samtliga invånare.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än det som framförts av herr Stridsman.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Trygghet, arbete, utveckling – de orden har länge haft en framträdande plats i den politiska debatten. Men tyvärr har verkligheten bakom de vackra orden långtifrån motsvarat vad de orden vill säga. Inte minst gäller detta Norrland.

Från folkpartiets sida har vid årets riksdag i flera motioner föreslagits åtgärder i syfte att stödja näringslivet och därmed öka sysselsättningsmöjligheterna i Norrland. I en motion, nr 224, där mitt namn står först, har vi framhållit vikten av att olika stödåtgärder samordnas, och vi har också föreslagit att en samlad utvecklingsplan upprättas för Norrland.

Syftet med en sådan skulle vara dels att erhålla underlag för ett näringspolitiskt program för Norrland, dels att få till stånd bestämda utfästelser från statsmakternas sida till de delar av Norrland som hårdast drabbats av avfolkningsproblem och undersysselsättning. Ovissheten inför framtiden och avsaknaden av klart uttalade regionalpolitiska mål är utan tvivel en kraftigt bidragande orsak till den nuvarande negativa utvecklingen. Vi får inte bortse från de psykologiska effekterna av den förda politiken.

Såvitt jag förstår är skyndsamma ställningstaganden nödvändiga, om inte den negativa utvecklingen skall hinna gå så långt att den inte kan brytas. Vi närmar oss den gränsen för närvarande.

Även om utskottet skjutit denna fråga ifrån sig under hänvisning till att resultatet av Länsprogram 1970 bör avvaktas, kommer behovet av en samlad utvecklingsplan för Norrland att framstå som allt angelägnare, och

därför får utskottet säkerligen anledning att återkomma till frågan.

Kravet på en sådan utvecklingsplan får dock inte betyda att i andra sammanhang föreslagna konkreta åtgärder fördröjs. Det är tvärtom angeläget att varje uppslag som kan förbättra situationen för den landsända och för de människor det gäller tas till vara.

För egen del vill jag beröra frågan om satsningen på turism och friluftsliv. Vi vet alla att behovet av lämpliga friluftsområden och anläggningar för friluftsliv och rekreation växer mycket snabbt. Dagens marsch kan ju utgöra ett vittnesbörd om det ökade intresset på det här området. De snabba förändringarna i samhället och det ökade intresset för hälsofrämjande träning och friluftsliv nödvändiggör en ökad satsning på just turism och friluftsliv från samhällets sida. Det är också angeläget att genom försöksverksamhet av olika slag och inom olika regioner söka utröna vilka slag av anläggningar som bäst motsvarar allmänhetens behov. En ökad satsning på turism och friluftsliv kan inom stödområdet även bli ett värdefullt komplement till övriga åtgärder, när det gäller att förbättra sysselsättningsmöjligheterna inom berörda regioner.

Trots att frågan om en utökning av lokaliseringsstödet till turism och friluftsliv är under utredning torde det vara möjligt och även av stort värde att bedriva viss försöksverksamhet på detta område för att därigenom vinna erfarenheter som kan nyttiggöras i det fortsatta arbetet.

I en fempartimotion, nr 443, har vi föreslagit att de sakkunniga för planering av turistanläggningar och friluftsområden m. m. får i uppdrag att bedriva sådan försöksverksamhet i Järvsödelen av Ljusdals kommun.

Enligt vår mening äger det området speciella förutsättningar för en sådan verksamhet. De naturliga förutsättningarna är utomordentligt gynnsamma för att kring en kärna av redan befintliga anläggningar bygga upp ett attraktivt och väl differentierat utbud av aktiviteter såväl sommar som vinter. Då Ljusdalsregionen dessutom tillhör de områden som är särskilt hårt drabbade av strukturrationaliseringen skulle försöksverksamheten även utifrån det förhållandet vara av mycket stort värde.

Tyvärr har utskottet ställt sig negativt till motionen, men det företer ändå ett särskilt yttrande som är positivt. Jag noterar det med tillfredsställelse.

Herr JONSSON i Mora (fp):

Herr talman! Efter den långa debatt som här förts skall jag avstå från att anlägga några allmänna synpunkter på regionalpolitiken. Jag vill i det avseendet bara instämma i vad som tidigare har anförts i debatten av representanter för folkpartiet. I stället skall jag i första hand anföras några synpunkter i anslutning till reservationen 10 beträffande utsträckningen av det allmänna stödområdet i Kopparbergs län.

Den geografiskt största delen av länet har tillhört stödområdet ända sedan lokaliseringpolitiska åtgärder först infördes 1964. Det är de norra och västra delarna. I flera fall har man nått goda resultat av de lokaliseringpolitiska insatser som där gjorts. De har öppnat möjligheter för redan etablerat företag att modernisera, att växa ut. På det sättet har det skapats nya sysselsättningstillfällen, och det har även givits möjligheter till en viss nylokalisering.

Nr 77

Onsdagen den
5 maj 1971

Regional utveckling

Regional utveckling

Som tidigare i denna debatt sagts beslöts det vid fjolårets riksdag att utvidga stödområdet inom Kopparbergs län genom att också ta in vissa centrala delar av länet. Kvar blev endast Avesta och Ludvika planeringsregioner i södra och sydvästra delarna av länet.

Givetvis hälsades den utökning som då kom till stånd med tillfredsställelse, men det var olyckligt att inte hela länet kom med i stödområdet i det sammanhanget. Det har framhållits av tidigare talare och jag vill gärna understryka det, att ett motiv för att så borde ha skett är att befolkningsutvecklingen i dessa delar av länet har visat en klart negativ utvecklingstendens under 1960-talet. Det har skett en betydande utflyttning från både Avesta- och Ludvikaregionerna. Sålunda minskade Avesta med 260 personer under 1970 och med 317 personer året före.

Behovet av en mera differentierad sysselsättning har klart framstått då den tunga industrin fortfarande har en dominerande ställning i dessa bygder. Det är därför nödvändigt med ökade lokaliseringspolitiska åtgärder för att åstadkomma denna differentiering.

Jag vill också framhålla att det i planeringshänseende är en betydande fördel om länet i lokaliseringspolitiskt avseende utgör en enhet. Därigenom skulle man få en likartad behandling av samtliga planeringsregioner inom länet. Vi har ju också centralregionen liggande inom det allmänna stödområdet, och den har visat större utvecklingsmöjligheter än vad vi kunnat märka i andra delar av länet, där vi i stället haft en negativ trend.

Genom att stödområdesgränsen har delat länet har det förekommit att intresserade företag sett sig tvingade att överväga alternativa placeringsorter just med hänsyn till möjligheterna att få lokaliseringsmedel. Representanter för länet och dess myndigheter har också i olika sammanhang starkt understrukit behovet av att länet i sin helhet tillhör stödområdet. Detta framhölls även i samband med fjolårets riksdagsbeslut om den framtida regionalpolitiken.

I fyrtipartimotionen 1105 till årets riksdag har vi, några representanter för Kopparbergs län, hemställt att riksdagen måtte besluta att Avesta och Ludvika planeringsregioner skall ingå i det allmänna stödområdet. Utskottets majoritet har avstyrkt motionen, men jag hälsar med tillfredsställelse att en så stor minoritet i reservationen 10 tillstyrkt den och framhållit att mycket starka skäl talar för en ändrad gränsdragning när det gäller Kopparbergs län. För befolkningen verkar gränsdragningen godtycklig. Det kan påpekas att delar av länet utelämnas, som till stor del är glesbygd, och där behovet av lokaliseringsstöd för skapande av sysselsättningstillfällen framstår som mycket klart dokumenterat. Kopparbergs län är vidare ett skogslän, och den pågående rationaliseringen inom skogsnäringarna har friställt många arbetstigare, för vilka det också varit nödvändigt att på olika sätt skapa nya arbetstillfällen så att inte utflyttningen skulle ytterligare *accentueras*. Enligt vår bedömning skulle sålunda ett utökat stödområde, som omfattar hela Kopparbergs län, ge större möjligheter att skapa nya arbetstillfällen genom en vidgad lokaliseringsverksamhet. Det skulle underlätta för företag att med lokaliseringsstöd etablera sig inom de nämnda planeringsregionerna Avesta och Ludvika. Det finns alltså starka skäl för bifall till motion nr 1105, och jag yrkar bifall till reservationen 10.

När det sedan gäller frågan om Malungs tillhörighet till det inre stödområdet vill jag helt instämma i de synpunkter herr Karlsson i Malung har framfört, nämligen att det förefaller helt naturligt att Malung, som tillhör Mora planeringsregion, också skulle tillhöra det inre stödområdet, när Mora gör det. I det avseendet ber jag att få instämma i det yrkande som herr Karlsson tidigare har framfört.

I reservationen 15 behandlas en motion, nr 1077, som jag och några medmotionärer har väckt. Den tar upp frågan om samarbete mellan kommun och näringslivsorganisationer i syfte att få till stånd en bättre service på vissa områden när det gäller glesbygden. Det sägs i reservationen att dessa spörsmål faller inom ramen för glesbygdsutredningens verksamhet men att det är angeläget att glesbygdsfrågorna får en mera allsidig belysning än vad utredningens direktiv ger möjlighet till. Reservanterna säger vidare: "Även med ett förstärkt näringsliv i glesbygderna måste man räkna med att vissa nödvändiga serviceorter inte kan upprätthållas utan särskilt servicestöd. Det är härvid angeläget att överväga i vilken mån en tillfredsställande service kan garanteras genom samarbete mellan samhälle och enskilda serviceföretag." Detta kan vara något för glesbygdsutredningen att fundera på vid det fortsatta utredningsarbetet.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 10 och 15 och i övrigt till de reservationer där fp-representanter har medverkat.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp):

Herr talman! Skälet till att jag har begärt ordet i slutet av denna långa debatt är det som jag tycker oklara och mycket anmärkningsvärda anförande som herr Wikner höll.

Under den allmänna motionstiden publicerades det under stora rubriker referat av en socialdemokratisk motion som var undertecknad av tolv socialdemokrater, en motion som man hade väckt om ökat bistånd till marknadsföring av produkter från stödområdet. Jag läste såväl referaten som motionen med mycket stort intresse. Jag gjorde det därför att jag visste att vi skulle behandla den i inrikesutskottet, men jag vill öppet erkänna för kammarens ledamöter att jag läste den med intresse också därför att jag hyste starka sympatier för förslagen i motionen. Jag hade den förhoppningen att vi skulle nå enighet i utskottet kring dessa förslag. Jag blev något förvånad när jag konstaterade att herr Wikners och motionärernas egna partikamrater gick emot motionen. Representanter för tre partier har dock enats om att i en reservation hemställa om bifall till motionen. Nu säger herr Wikner – och det tycker jag är mycket anmärkningsvärt: Jag har inte hoppat av än; jag vill först höra vad majoriteten menar med sin skrivning. Jag har inte hört att det lämnats något klart besked om vad majoriteten menar, men jag vill säga till herr Wikner att det inte är oklart vad reservanterna vill. Reservationen innebär ett klart och helt bifall till herr Wikners m. fl. motion.

För mig är det svårt att förstå att en motionär kan vara tveksam om hur han skall rösta, när det finns ett klart alternativ till utskottets hemställan i en reservation som innebär ett direkt bifall till motionen och

vars att-satser är identiska med motionens.

Jag har ansett mig böra begära ordet för att uttala förhoppningen att motionärerna måtte stödja reservationsförslaget om bifall till motionen. Det är enligt min uppfattning enda sättet att bevisa att man menar allvar med den, som jag tycker, mycket kloka motionen.

Herr WIKNER (s) kort genmäle:

Herr talman! Detta är faktiskt första gången som jag fått beröm av herr Eriksson i Arvika – och det sätter jag naturligtvis mycket stort värde på.

Herr Eriksson är besviken på mig för att jag inte stöder borgarnas reservation i anslutning till min motion angående marknadsföringen av produkter tillverkade inom stödområdet. Personligen har jag många, många gånger varit besviken på borgarna och deras beteende här i riksdagen. Om herr Eriksson i Arvika blir besviken på mig en gång, kvittar jag det med att jag många gånger varit besviken på er.

Herr Eriksson och jag bedömer naturligtvis detta betänkande olika. Om jag anser att jag får en bra skrivning som tillgodoser motionens syfte, kan jag ansluta mig till vad som skrivs i betänkandet, och jag litat på de socialdemokrater som ställt sig bakom denna skrivning. Om man till detta lägger att inrikesdepartementet har tillsatt en utredningsgrupp och att de fyra Norrlandslänen har köpt detta Norrland Center i Stockholm, anser jag mig böra vara tillfredställd.

Utskottet skriver vidare att det kommer att lämnas ökat stöd till företagarföreningarna för denna marknadsföring. Även detta är ju i enlighet med motionens syfte.

Nu säger herr Eriksson i Arvika att jag inte fått något svar av utskottets talesman. Som svar på min fråga om hur skyndsamt denna organisatoriska utredning kommer att arbeta har herr Fagerlund sagt, att det måste gå bra mycket snabbare på detta sätt än om man tillsätter ytterligare en utredning. Detta tror jag också på.

Sålunda tror jag att jag med gott mod och gott samvete kan ställa mig bakom utskottsbetänkandet. Därför har jag inget annat yrkande.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Herr talman! Om det fanns ett inslag av beröm i mitt förra anförande, vill jag klart deklarerat att i detta anförande får herr Wikner inte tolka som beröm något av det jag säger. Herr Wikner säger att det har hänt så mycket sedan han väckte motionen. Jag tycker att det genom herr Nilssons i Tvärålund repliker tidigare i debatten blev klart dokumenterat att ingenting har hänt som ändrat sakförhållandet sedan motionen väcktes. Herr Wikner deklarerade att han inte kände till att de fyra länen då skulle överta marknadsföringen. Det kan inte någon av oss bevisa. Jag tar herr Wikner på hans ord på den punkten. Men jag vill säga att jag tycker att det är ett underligt sätt att man väcker motioner om hjälp till stödområdet, publicerar dem med stora rubriker i den socialdemokratiska pressen i de län som det berör men sedan inte står för sina egna förslag.

Herr WIKNER (s) kort genmäle:

Herr talman! Det var en fullständig felbedömning av herr Eriksson i Arvika. Vad jag sade från denna talarstol var att jag inte kände till den arbetsgrupp som har blivit tillsatt av inrikesdepartementet.

Beslutet beträffande dessa län och deras handlande skedde för två, tre veckor sedan. Också där är herr Nilsson i Tvärålund ute på hal is. Han visste inte heller hur det beslutet skulle utformas, när jag skrev min motion. Det är detta som är skillnaden.

Sedan får jag väl ta tillbaka berömmet. Det var ju inget beröm från herr Erikssons sida. Inte annat än jag vet har jag skrivit motionen. Då herr Eriksson i Arvika berömmar motionen, är det ovidkommande vem som har skrivit den.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Herr talman! I den delen står berömmet kvar till herr Wikner. Men jag skulle ha haft en helt annan inställning till allvaret bakom förslagen, om herr Wikner haft mod att följa upp dem också i beslutet.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! I ett inlägg före middagsuppehållet berörde min bänk- och länskamrat herr Fagerlund dels den interpellation som jag hade ställt till inrikesministern och fick svar på i morse, dels motionen 1125 som jag tillsammans med några andra centerpartister har underskrivit och där vi begärt åtgärder för ett effektivare regionalt samrådsförfarande. Jag hade inte tillfälle att då replikera herr Fagerlund och vill göra det litet nu.

Beträffande interpellationen, som berörde utvecklingsmöjligheterna i vissa kommuner, sade sig herr Fagerlund vara tacksam för att jag utgått från de delar av Kronobergs län där han själv har sin hemvist. Däremot sade herr Fagerlund sig vara verkligen orolig, för det var andra gången jag undertecknat en motion vari slås fast att de goda utvecklingsmöjligheterna i G-länet finns i Växjö, Ljungby, Alvesta, Markaryd och Älmhult. Om jag inte missminner mig är det tredje året, herr Fagerlund, som jag har undertecknat denna motion.

Så citerade herr Fagerlund ett avsnitt ur motionen och kom fram till följande obegripliga konstaterande. Han säger: "Det är en svag tröst för oss som är därifrån att man anser att orterna Tingsryd, Lessebo, Lenhovda, Åseda och allt vad de heter inte har någon framtid och inte några goda utvecklingsmöjligheter utan skall vara satta på undantag." Jag har mycket svårt att förstå dessa syrliga kommentarer från herr Fagerlund. Jag tycker mig finna litet grand av det gamla uttrycket: "Surt, sa räven om rönnbären." Herr Fagerlund har ju såsom representant för G-länet samma möjligheter som övriga riksdagsledamöter att föreslå åtgärder till gagn för länets utveckling.

Men innan herr Fagerlund vände sig mot mig i sitt anförande hade han gjort stora internationella utblickar i anledning av de resor han har gjort i olika delar av världen under senare år. Därav kan man kanske dra den slutsatsen att herr Fagerlund i anledning av de problem han ser i detta internationella perspektiv kanske inte ser de naturligtvis ur internationell synvinkel små problem som de enskilda människorna möter i herr

Fagerlunds hembygder, i Lessebo och Kosta.

Vilken är då anledningen till den här motionen, herr Fagerlund? Jo, när förslaget om en viss regionalpolitik lades fram år 1969 – det var dåvarande utrikesministern Rune Johansson som signerade den propositionen – uttalades i den att Växjöregionen var ett attraktivt alternativ till storstäderna. Vi skrev då den här motionen och begärde en samplanering mellan Malmöregionen, Kristianstads län och Kronobergs län. I motionen framhöll vi att utöver Växjöregionen var även Alvesta, Ljungby, Markaryd och Älmhult lämpliga och naturliga alternativ med hänsyn till belägenheten och kommunikationerna. Växjö-Alvesta får ny väg till E 4 vid Ljungby, Ljungby-Markaryd är belägna vid E 4, och från Älmhult är det så att säga raka spåret mot Kristianstad och Malmö.

Om herr Fagerlund aldrig så litet studerar vägkartorna över Kronobergs län skall han finna att det är så. Vi hävdade därför i motionen – då liksom vi har gjort i år – att en sådan samplanering leder till en jämnare regional balans i södra Sverige till förmån för Kronobergs län, och detta bör kunna gynna de svagare kommunblocken i Kronobergs län.

Vad är då resultatet av herr Fagerlunds ställningstagande och argumenterande i denna fråga sett ur G-länets synpunkt? Jo, helt enkelt att herr Fagerlund begränsar det område som skall utgöra ett alternativ till storstäderna till Växjöregionen. Med utgångspunkt dels från motionens innehåll, dels från herr Fagerlunds eget agerande är hans tidigare uttalande högst besynnerligt, nämligen att vi med våra motioner ger uttryck åt – för att citera herr Fagerlund – att ”orterna Tingsryd, Lessebo, Lenhovda, Åseda och vad de heter, inte har någon framtid och inte några goda utvecklingsmöjligheter utan skall vara satta på undantag”.

Som vice ordförande i inrikesutskottet borde herr Fagerlund försöka läsa ut vad en motion innehåller och inte göra sig skyldig till sådan förvrängning som han gjorde i debatten i anledning av den motion som jag hade undertecknat.

Jag har förut i dag tagit upp de problem som finns i ett antal kommuner i vårt län, där prognoser visar på befolkningsminskning och vikande sysselsättning. Jag har i debatten hävdats att vi även i dessa områden behöver lokaliseringpolitiska insatser och att vi behöver en väsentlig upprustning av vägnätet och andra servicefunktioner som är en förutsättning för att dessa områden skall kunna fungera som kommuner i fortsättningen.

Herr Fagerlund sade att han var orolig för den här motionen. Om det är så att herr Fagerlund skulle känna oro torde det inte bero på motionen, utan det torde bero på att han har varit med att avstyrka den. Jag rekommenderar därför herr Fagerlund att stödja reservationen 7 – då kanske herr Fagerlund får frid i sinnet.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte så att jag måste ha sista ordet i det här sammanhanget, men jag hänvisar alla som är intresserade att läsa motionen 1125 s. 3, där man slår fast precis vad jag sade här.

När jag sade att jag kände oro för motionen var det på grund av att man där anger vilka orter i Kronobergs län som kan vara konkurrenskraf-

tiga och att man i slutet av samma stycke säger att det "bör kunna gynna de svagaste kommunblocken inom länet". Jag tackar för lektionen i hur man skall kunna läsa ut det här. Men jag tror att tesen det dunkelt tänkta är det dunkelt sagda gäller i det här sammanhanget.

Att beskylla mig för att jag inte skulle se hur situationen är i länet därför att jag varit ute och rest i världen och bara fäster mig vid de regionalpolitiska förhållandena ute i stora världen, ett sådant argument bevisar bara på vilken nivå herr Gustavsson i Alvesta vill föra den här debatten.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c) kort genmäle:

Herr talman! "Det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta", sade herr Fagerlund. Herr Fagerlund citerade dessförinnan i klartext vad som står i motionen. Där har vi klart deklarerat: "Kronobergs län kan mycket väl konkurrera också med storstadsregioner i fråga om lokaliseringsobjekt och arbetskraft." Då har vi angivit vissa orter som utöver Växjöregionen är attraktiva. Men Bengt Fagerlund vill inte göra den utvecklingen, utan han vill endast knyta an till Växjöregionen. Vi har då klart deklarerat: "En jämnare regional balans i södra Sverige till förmån för Kronobergs län bör kunna gynna de svagare kommunblocken inom länet." Jag tror inte att Bengt Fagerlund vilka ordvändningar han än använder kan komma ifrån detta faktum.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig än en gång få citera ur motionen: "Kronobergs län kan mycket väl konkurrera också med storstadsregioner i fråga om lokaliseringsobjekt och arbetskraft. Goda utvecklingsmöjligheter finns kring Markaryd-Ljungby-Älmhult-Alvesta-Växjö."

Det är vad jag sagt här.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber ännu en gång herr Fagerlund studera kartan över Kronobergs län och se hur vägarna löper samman.

Herr HAMRIN (fp):

Herr talman! Sydöstra Sveriges problem har behandlats ganska flitigt i den här debatten. I och för sig är detta inte egendomligt, eftersom den delen av Sverige ofta kommer upp då det gäller lokaliseringsfrågor. Den kommer att behandlas även i den om några veckor kommande debatten om utlokaliseringen. Den har enligt vad jag kan se varit föremål för en utmärkt motion av herr Nilsson i Kalmar m. fl. i samband med det ärende vi nu behandlar. Den är omnämnd i utskottets betänkande på s. 22, där det heter att det i motionen yrkas att "det skall tas ökad hänsyn till förhållandena i sydöstra Sverige". Den avspisas av utskottsmajoriteten, som i sin skrivning säger: "Utskottet delar motionärernas uppfattning att problemen i de delar av landet det här gäller i den regionalpolitiska debatten kan synas ha trängts tillbaka i förhållande till skogslänens och storstadsregionernas problem. Utskottet förutsätter emellertid att sydöstra Sveriges problem kommer att bli belyst i de av berörda länsstyrel-

ser/ planeringsråd i samråd med de kommunala myndigheterna uppgjorda länsprogrammen. Resultatet av detta arbete kommer sedan att beaktas vid utformningen av ett riksomfattande regionalt handlingsprogram.”

Jag tycker nog att herr Nilsson är något blygsam i sin uppskattning av denna beskrivning, därför att ingenting av detta borde varit okänt när motionen skrevs. Att Länsprogram 1970 höll på att utarbetas var väl känt, och att hänsyn skulle tas därtill var väl ganska självklart. Motionens yrkande om ett ökat hänsynstagande till de delar det här gäller har däremot ingalunda tillstyrkts av utskottet. Låt mig därför säga att reservation 8 av herr Hallgren, som pekar just på de synpunkter som motionärerna fört fram, enligt min mening är betydligt starkare än utskottets skrivning.

Jag vill här bara förklara, herr talman, att jag kommer att stödja reservationen 8. Jag tycker att det är bra att motionärerna dragit fram dessa problem. De har för resten ventilerats av åtskilliga talare här i kammaren. Jag skall inte upprepa de bekymmer man i dessa dagar faktiskt har i sydöstra Sverige – kanske inte minst på Öland – med Ytong i Grönhögen, med glasindustrin, med KVAB i Kalmar. Det finns all anledning att slå vakt om de tankar som motionärerna fört fram. De har förts fram också i reservationen 8, som jag yrkar bifall till.

Herr PERSSON i Skänninge (s):

Herr talman! Jag skall lugna kammarens ledamöter med att fatta mig mycket kort. Det är närmast herr Börjesson i Glömminge som jag skulle vilja säga ett par ord till.

Han sade sig ha funnit att samhället är mycket litet intresserat av Öland. Tidigare fick man ett visst anslag från nionde huvudtiteln för att kunna upprätthålla sockerbruket i Mörbylånga. Jag skulle vilja påminna herr Börjesson i Glömminge om – han vet det säkert själv – att staten för tre år sedan träffade ett avtal med Svenska Sockerfabriks AB, som är ett privat företag, att odla sockerbetor på 40 000 hektar i det här landet. Företaget har alltså möjligheter att förlägga en del av odlingen på Öland i stället för i Skåne. Det är som sagt ett privat företag, men herr Börjesson har kanske möjlighet att påverka det nu. Annars kommer det ett nytt avtal om två år. Jag tar ingen ställning till om 40 000 hektar kan anses vara ett riktigt hektarantal, men så ligger det faktiskt till.

Låt mig, herr talman, få sluta med att göra en liten reflexion. Vilket parti som än bestämmer över framtidens lokaliseringspolitik – om det blir konstellationer av moderater och kommunister – kan ta fram dagens protokoll och läsa det. Det finns uppslag för 25 år fram i tiden.

Till herr Eriksson i Arvika skulle jag vilja säga att en författare har skrivit: Erk du! Maja du! Så ska vi ha't! Men var ska vi ta't?

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c):

Herr talman! Det är nog riktigt som herr Persson i Skänninge säger om tillkomsten och denna kvotering av arealen, men det är klart att vid de avtalsförhandlingar som då fördes hade väl Sockerfabriks AB och odlarna inget annat att göra än att godta den areal som regeringen kommit fram till, nämligen 40 000 hektar. Jag är emellertid tacksam mot herr Persson i

Skänninge för att han visar en viss positiv inställning till att man skall försöka åstadkomma en förbättring på det här området.

Sedan vill jag säga en sak med anledning av vad herr Fagerlund hade erfarit på Irland när det gäller folkomflyttningar och lokalisering. Han sade att strömmen går i stor utsträckning mot Dublin från de glesbebyggda områdena. Men faktum är – jag har själv upplevt och sett det – att i glesbygdsområdena vid Atlantkusten har man så att säga direkt ute i rågfälten byggt upp industriområden med 20–35 industrier på samma plats. Det finns alltså även en annan bild på Irland än den som herr Fagerlund här gav sken av.

Herr PERSSON i Skänninge (s):

Herr talman! Bara för att det inte skall få stå oemotsagt att man var tvungen att godta det där avtalet, herr Börjesson i Glömminge, vill jag säga att inget parti hade kniven på strupen. Riksdagen antog enhälligt det avtal som träffades mellan staten och Sockerfabriks AB.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr TREDJE VICE TALMANNEN yttrade:

Propositioner framställes först rörande utskottets yttrande beträffande regionalpolitiska utvecklingsplaner m. m. Därefter företas utskottets hemställan till avgörande punktvis.

Utskottets yttrande beträffande regionalpolitiska utvecklingsplaner m. m.

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets yttrande, dels det i reservationen nr 1 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl. intagna yttrandet, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Stridsman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren godkänner inrikesutskottets yttrande i betänkandet nr 7 såvitt avser regionalpolitiska utvecklingsplaner m. m., röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren godkänt det i reservationen nr 1 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl. intagna yttrandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Stridsman begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 187
Nej – 111
Avstår – 6

*Punkten 1**Hemställen*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställen, dels reservationen nr 2 av herr Hallgren, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställen i betänkandet nr 7 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Hallgren.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hallgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	287
Nej	–	16
Avstår	–	2

Motiveringen

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels den i reservationen nr 3 av herr Nilsson i Tvärälund m. fl. anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Stridsman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren godkänner inrikesutskottets motivering i betänkandet nr 7 beträffande punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren godkänt den i reservationen nr 3 av herr Nilsson i Tvärälund m. fl. anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wedén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	156
Nej	–	146
Avstår	–	3

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställen, dels reservationen nr 4 av herr Nilsson i Tvärälund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Rimås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställen i betänkandet nr 7 punkten 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.

Nr 77

Onsdagen den
5 maj 1971

Regional utveckling

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Rimås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 158
Nej – 144
Avstår – 3

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Stridsman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Stridsman begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 234
Nej – 64
Avstår – 7

Punkten 4

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herrar Nordgren och Oskarson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nordgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herrar Nordgren och Oskarson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nordgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 258
Nej — 41
Avstår — 5

Punkten 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Stridsman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Stridsman begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 235
Nej — 62
Avstår — 7

Punkten 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Hallgren, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Hallgren.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hallgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 245
Nej — 49
Avstår — 8

Punkten 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Stridsman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Stridsman begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	239
Nej	–	63
Avstår	–	3

Punkten 9

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1107 i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Rimås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 11 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Rimås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	153
Nej	–	148
Avstår	–	4

Nr 77

Onsdagen den

5 maj 1971

Regional utveckling

Punkten 12

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1124, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Tvärålund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 14 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Tvärålund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den omröstning gav följande resultat:

Ja — 154
Nej — 148
Avstår — 3

Punkten 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till motionen nr 1141, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 16–18

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 19

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Rimås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 19 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Rimås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 156
Nej — 146
Avstår — 2

Punkten 20

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 13 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Tvärålund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 20 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 13 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Tvärålund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 156
Nej — 146
Avstår — 2

Punkten 21

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 22

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 14 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Tvärålund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 22 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 14 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Tvärålund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

*Premiering av visst
frivilligt sparande**Punkterna 23 och 24*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 25

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 15 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Rimås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 25 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Rimås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 183
Nej - 116
Avstår - 7

Punkterna 26 och 27

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 3 Meddelande ang. veckans återstående sammanträden

Herr TREDJE VICE TALMANNEN yttrade:

Dagens sammanträde kommer att avslutas omkring kl. 24.00. Sammanträdet i morgon tar sin början kl. 14.00 och fortsättes, såsom tidigare meddelats, eventuellt på kvällen. Om det blir möjligt att på torsdagen slutföra behandlingen av samtliga föreliggande ärenden, dvs. alla utskotts-betänkanden som på dagens föredragningslista upptagits såsom en eller två gånger bordlagda, behöver arbetsplenium inte anordnas fredagen den 7 maj. Sistnämnda dag hålls i så fall endast ett bordläggningssammanträde kl. 15.00.

§ 4 Premiering av visst frivilligt sparande

Föredrogs finansutskottets betänkande nr 16 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1971:46 angående anslag för budgetåret 1971/72 till kostnaderna för premiering av visst frivilligt sparande jämte motion.

Herr WIRMARK (fp):

Herr talman! I den motion som behandlas i finansutskottets betänkande nr 16 har vi motionärer dels begärt en omedelbar utredning i syfte att utvärdera och inventera olika former av sparstimulerande åtgärder, dels förordat att den premiering av det frivilliga sparandet som det s. k. Strängaspelet innebar skall upprepas. Jag förstår av utskottets skrivning att man avser att en debatt om sparstimulerande åtgärder skall komma i annat sammanhang. På ett par punkter vill jag emellertid kommentera utskottets skrivning, som jag ändå tyder så att utskottet är intresserat av att finna lämpliga sparstimulerande åtgärder, även om det uttrycks i dämpade och försiktiga ordalag.

Herr talman! Det faktum att statistiken beträffande hushållssparandet är bristfällig utgör inget skäl för att ta lätt på de siffror som framkommit. Dessa visar sedan mitten av 1960-talet en ihållande tendens till nedgång för hushållssparandet. Det är därför glädjande att statistiska centralbyrån nu gör en sparundersökning, som avser att fastställa den faktiska omfattningen av hushållssparandet 1972 och att mäta eventuella förändringar under det året. Däremot går enligt uppgift undersökningen inte in på frågan om åtgärder för att stärka sparandet – ett intryck som man kan få vid läsningen av utskottets betänkande. Denna undersökning kommer alltså tydligen ej att täcka behovet av den utredning om sparstimulerande åtgärder som vi har begärt i motionen. Men den kommer förhoppningsvis att ge ett bättre faktaunderlag.

I finansutskottets resonemang finns en tendens att göra de sparstimulerande åtgärderna beroende av den tillfälliga konjunkturbedömningen. Men bör inte sparstimulerande åtgärder – ur både samhällets och individens synpunkt – ges en mera permanent karaktär? Det gäller även åtgärder av Strängaspeletyp, som bör kunna regelbundet återkomma. Att låta stabiliseringspolitiska synpunkter här bli bestämmande tycks mig vara ett alltför begränsat synsätt. Den sparfrämjande informationen är ju något som bör vara permanent och ihållande. Ur den enskildes synpunkt är det också alltid angeläget med en sparreserv – den är en buffert som skapar större säkerhet och trygghet för den enskilde samtidigt som den ger honom större handlingsfrihet. Även ur samhällets synpunkt är det önskvärt att de enskilda hushållens sparande kan bringas upp på en hög nivå. Det är bara på så sätt som vi kan få upp investeringarna på hög nivå – utan kraftig inflation eller permanent utländsk upplåning. Det är därför enligt mitt synsätt inte rimligt, annat än undantagsvis, att göra de sparstimulerande åtgärderna till något tillfälligt, som insättes med kort varsel.

Herr talman! Det är klart att en del frågor är angelägna att utreda innan man sätter in långsiktiga stimulansåtgärder. Det gäller t. ex. vilken genomsnittlig total årsränta man skall eftersträva, det gäller de fördelningspolitiska effekterna, som givetvis noga måste övervägas. Som framgår av motion 576 till årets riksdag är det också i övrigt främst åtgärder, som avser att stimulera småsparandet och därför måste vara försedda med något slags övre tak, som vi motionärer har haft i sikte. Det är givetvis dessutom angeläget att man försöker utreda vilka åtgärder som har alldeles speciella förutsättningar att åstadkomma ett nysparande.

Premiering av visst
frivilligt sparande

Fru talman! Det är angeläget att både utredning och insättande av lämpliga åtgärder sker med skyndsamhet. Detta gäller såväl lönsparandet – utskottet aviserar att beslut därom är att vänta från Kungl. Maj:t – som frågan om upprepande av den premiering av sparande vi nu diskuterar eller införande av andra, nya stimulanser.

När jag ändå hoppas att regeringen skall inse att något måste göras på detta område är detta hopp kanske mindre baserat på tongångarna i utskottets skrivning än på finansministerns nyligen uttalade intresse för insatser i denna riktning – senast uttryckt i kompletteringspropositionen, som ju i dagarna skildrats i tidningarna men ännu ej kommit kammarledamöterna till handa. Där aviserar finansministern att han har för avsikt att återkomma i ett senare sammanhang med förslag, syftande till att stimulera och fånga in ett nysparande. Låt mig sluta med att uttrycka den förhoppningen att sådana förslag speciellt skall ta sikte på småsparandet och även inkludera åtgärder av den typ jag har diskuterat här.

Fru talman! Jag avstår från att framställa något särskilt yrkande med anledning av motionen.

Under detta anförande övertog fru andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr FRANZÉN (s):

Fru talman! Herr Wirmark hade ju inte något yrkande i anledning av detta utskottsbetänkande, och därför kan jag göra en mycket kort kommentar.

Herr Wirmark säger att utskottet uttrycker sig i försiktiga ordalag, och det kanske utskottet gör. Men i stort sett delar vi motionärernas idé om att det är nödvändigt att öka sparandet, och vi har också sagt det i utskottsbetänkandet. Detta betänkande bygger på en proposition rörande det s. k. Strängaspelet, vilket behandlades förra året i riksdagen. Det gäller nu att bevilja medel för att klara de kostnader som detta har dragit med sig.

Vad vi inte kunde godta var motionärernas förslag att man för premiesparande i anslutning till utbetalning av eventuella retroaktiva lönehöjningar osv. skulle använda samma metodik som man använde för Strängaspelet. Vi kunde inte skriva under på det, eftersom det inte är så självklart att just den metodiken är den allra bästa. Men i det ekonomiska läge som uppstod när 2,5 miljarder kronor i skatt skulle återbetalas strax före jul och när momsens höjning skulle höjas, var det kanske nödvändigt för finansministern att lägga på extrakol för att dra in så mycket köpkraft som möjligt. Det var avsikten, och det lyckades ju också. Det var därför förslaget kom att man skulle premiera sparandet med en så hög ränta att den, om man slår tillsammans det hela, varierar mellan 16,5 och 18 procent.

Vi har alltså inte kunnat skriva under på motionen i det här avseendet, utan sagt att man får bedöma saken från fall till fall med hänsyn till den ekonomiska situationen och konjunkturerna.

Jag måste nog säga att finansutskottet inte har en tendens att ta lätt på frågan om sparandet, utan vi anser precis som finansministern att det

är nödvändigt att se till att åtgärder på något sätt vidtas för att öka hushållssparandet. På den punkten är vi således ganska eniga.

När det gäller de utredningar som herr Wirmark har talat om tror vi också att de kommer. Statistiska centralbyrån är tidigare nämnd, men vi vet också att budgetberedningen sysslar med de här sakerna och det dröjer säkert inte så länge innan man kommer fram till åtgärder.

Det stämmer nog vad herr Wirmark har sagt, att finansministern är intresserad av dessa ting. Han nämner det i kompletteringspropositionen, men han säger bara att utifrån de erfarenheter han har när det gäller att dra in köpkraftsöverskott etc. så kan han vandra vidare på vägen med spärstimulerande åtgärder. Han talar emellertid inte om att han skall gå på samma linje som han gjorde när det gällde Strängaspelet.

Herr Wirmark ställde ju inte något särskilt yrkande, men jag ber för min del att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5 Föredrogs finansutskottets betänkande nr 17 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1970/71 i vad avser anslag inom finansdepartementets verksamhetsområde.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6 Fortsatt valutareglering

Föredrogs finansutskottets betänkande nr 18 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1971:69 angående fortsatt valutareglering jämte motion.

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1971:69 under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 5 mars 1971

1. begärt riksdagens samtycke till att Kungl. Maj:t med stöd av 1 § tredje stycket valutalagen förordnade, att vad som föreskrevs i 2 § första stycket 1, 2 och 4–7, 5 § 1 och 3 samt 9 § samma lag skulle äga fortsatt tillämpning under tiden den 1 juli 1971—den 30 juni 1972,

2. velat inhämta riksdagens yttrande över ett vid propositionen fogat förslag till kungörelse om fortsatt giltighet av valutaförordningen (1959:264).

Innebörden av vad som föreslagits i propositionen var att riksdagens samtycke begärdes till förordnande om fortsatt valutareglering för tiden den 1 juli 1971—den 30 juni 1972 med samma omfattning som den nu gällande valutaregleringen.

I motionen 1971:1373 av andre vice talmannen fru Nettelbrandt m. fl. hade hemställts att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

Onsdagen den
5 maj 1971

*Fortsatt valutareg-
lering*

om en översyn av valutalagstiftningen i syfte att, om faktiska möjligheter fanns, uppnå en liberalisering av densamma.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle samtycka till att Kungl. Maj:t förordnade om fortsatt valutareglering i enlighet med vad som förordats i propositionen 1971:69,

2. att riksdagen beträffande det vid propositionen fogade förslaget till kungörelse som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1373.

Reservation hade avgivits av herrar Burenstam Linder (m), Löfgren (fp) och Möller i Göteborg (fp), som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1971:1373 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om en översyn av valutalagstiftningen i syfte att, om faktiska möjligheter fanns, uppnå en liberalisering av densamma.

Herr WEDÉN (fp):

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid utskottsbetänkandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herr Burenstam Linder (m).

Herr EKSTRÖM (s):

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Burenstam Linder m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Burenstam Linder m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den-

na omröstning gav följande resultat:

Ja — 217
Nej — 83
Avstår — 2

Nr 77

Onsdagen den
5 maj 1971

*Avdrag för ökade
levnadskostnader
vid bosättning på
annan ort, m. m.*

§ 7 Avdrag för ökade levnadskostnader vid bosättning på annan ort, m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 26 i anledning av motioner angående avdrag för ökade levnadskostnader vid bosättning på annan ort och för kostnader för resor mellan bostad och arbetsplats.

I detta betänkande behandlades

motionen 1971:238 av herr Winberg m. fl., vari hemställts att riksdagen skulle antaga av motionärerna angivet förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen,

motionen 1971:317 av herrar Larsson i Umeå och Petersson i Röstånga, vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde utredning och förslag till ändrade regler i fråga om avdrag vid inkomstbeskattning för ökade levnadskostnader då skattskyldig hade arbete på annan ort än där han var bosatt,

motionen 1971:585 av herr Boo m. fl., vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning och förslag beträffande avdrag vid beskattningen för fördyrade levnadskostnader på annan ort i enlighet med vad i motionen anförts,

motionen 1971:595 av herrar Eriksson i Arvika och Jonsson i Mora, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde förslag till liberalare regler i fråga om avdrag vid inkomstbeskattningen för ökade levnadskostnader i fall då skattskyldig hade tjänst eller anställning på annan ort än där han var bosatt,

motionen 1971:636 av herrar Åkerlind och Komstedt, vari hemställts att riksdagen beslutade att avdraget för användande av egen bil vid resa till och från arbetet skulle höjas till att motsvara den statliga bilersättningen vid användande av egen bil och att riksskatteverket fick i uppdrag att utarbeta erforderliga tillämpningsföreskrifter.

Utskottet hemställde

- A. beträffande avdrag för ökade levnadskostnader vid dubbel bosättning att riksdagen skulle avslå
1. motionen 1971:317
  2. motionen 1971:585
  3. motionen 1971:595
- B. beträffande avdrag för bilresor till och från arbetet att riksdagen skulle avslå
1. motionen 1971:238
  2. motionen 1971:636.

Onsdagen den
5 maj 1971

*Avdrag för ökade
levnadskostnader
vid bosättning på
annan ort, m. m.*

beträffande avdrag för ökade levnadskostnader vid dubbel bosättning

1. av herrar Eriksson i Bäckmora (c), Larsson i Umeå (fp), Nilsson i Trobro (m), Olof Johansson i Stockholm (c), Hörberg (fp), Söderström (m) och Björk i Gävle (c), vilka ansett att utskottet under punkterna A 1, 2 och 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1971:317 och 1971:585 samt med anledning av motionen 1971:595 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning och förslag till ändrade regler i fråga om avdrag för ökade levnadskostnader i sådana fall, då skattskyldig hade arbete på annan ort än där han var bosatt,

beträffande avdrag för bilresor till och från arbetet

2. av herrar Larsson i Umeå och Hörberg (båda fp), vilka ansett att utskottet under punkten B 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:238 skulle antaga i reservationen angivet förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen,

3. av herrar Nilsson i Trobro och Söderström (båda m), vilka – under åberopande av innehållet i motionen 1971:636 – ansett att utskottet under punkten B 2 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionen 1971:636 skulle antaga i reservationen angivet förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (c):

Fru talman! Med nuvarande strukturrationalisering inom näringslivet och med den rörlighet vi har på arbetsmarknaden med starkt sug mot städer och tätorter varierar avstånden mellan bostadsort och arbetsplats i vissa fall ganska avsevärt. Dagens arbetsmarknad präglas därför av ett betydande antal pendlare, som är bosatta på en ort och har sitt arbete på en annan. Trängseln på bostadsmarknaden i de större tätorterna nödvändiggör i många fall denna pendling; i andra fall har vederbörande kanske en tillfredsställande bostad på sin hemort och kan eller vill måhända även av andra skäl inte flytta till den ort där han har sin nya arbetsplats.

Samhället förlorar ingenting på en sådan ordning, men för den enskilde och dennes familj uppstår självfallet fördyrade levnadskostnader. Vi har tagit upp det problemet i motionen 585, som har behandlats av skatteutskottet. Vi har i motionen hemställt om utredning och förslag beträffande avdrag vid beskattningen för fördyrade levnadskostnader på annan ort. Det gäller här med andra ord en anpassning av gällande skattelagstiftning till den nuvarande utvecklingen på arbetsmarknaden med hänsyn till pendlarna och de stora förändringar som skett genom strukturrationaliseringen inom näringslivet.

Våra nuvarande skatteregler tillämpas ganska restriktivt av taxeringsmyndigheterna just när det gäller avdrag för fördyrade levnadskostnader. De s. k. pendlarna har efter en viss tid ingen möjlighet att göra avdrag för ökade kostnader för intäkternas förvärvande. Därmed ställs den enskilde inför problemet att flytta till den ort där arbetsplatsen är belägen, med allt vad detta innebär när det gäller att skaffa sig en ny bostad och att avveckla bostaden på hemorten. Samhällsekonomiskt kan detta inte vara

Onsdagen den
5 maj 1971

*Avdrag för ökade
levnadskostnader
vid bosättning på
annan ort, m. m.*

någon vinst när vi vet att investeringen i bostad och samhällsservice är av storleksordningen 150 000 kronor per inflyttad familj.

Vi har den uppfattningen att en anpassning av avdragsreglerna för fördyrade levnadsomkostnader skulle vara en rättvis och riktig lösning på detta problem, som skulle gynna såväl den enskilde individen som avflyttningssamhället och minska investeringarna för inflyttningssamhället. Skatteutskottets majoritet har avstyrkt vår motion och därmed det utredningsyrkande vi där har framställt. Det förhållandet, fru talman, har föranlett oss att foga en reservation till skatteutskottets betänkande.

Jag ber att med hänvisning till det anförda få yrka bifall till reservationen 1.

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Fru talman! När det gäller skatteutskottets betänkande nr 26 är egentligen inte skillnaden mellan utskottets majoritet och reservanterna så stor. Majoriteten anser att "bestämmelserna om avdrag för ökade levnadskostnader, rätt tillämpade, tillgodoser de fall då sådant avdrag kan vara berättigat", medan reservanterna anser att den rörlighet, som alltmer utvecklats på arbetsmarknaden, har medfört att dessa bestämmelser behöver ses över och ändras. Vi är överens om att den som är berättigad även skall komma i åtnjutande av avdraget. Det är tyvärr den nuvarande tolkningen som gör att undantagsfallen blir dominerande på grund av kommunallagens bestämmelser.

Då antalet fall som skall bedömas har ökat för varje år, anser vi att det är motiverat, om den nya situationen även föranleder en översyn av gällande bestämmelser. Därför ber jag att i likhet med herr Eriksson i Bäckmora få yrka bifall till reservationen 1.

Beträffande reservation nr 2 har den något egendomliga situationen uppkommit, att två folkpartister har reserverat sig till förmån för bifall till en motion av en moderat ledamot, medan de moderata ledamöterna icke återfinns på samma reservation. Orsaken härtill är den, att man så att säga inte kan sitta på två hästar på samma gång, dvs. det föreligger ytterligare en reservation, som berör avdrag för bilresor till och från arbetet — nämligen reservation nr 3 — och där återfinns de moderata ledamöterna i stället.

Jag vill deklarerat att jag hyser mycket stor sympati för reservation nr 2. Det nuvarande schablonavdraget medger avdrag för en körsträcka upp till 1 000 mil per år, medan motionen av herr Winberg, som föranlett reservationen, yrkar på att detta avdrag skall medges för en körsträcka upp till 2 000 mil per år. Här kan man åberopa samma argument som när det gäller reservation nr 1: bostadssituationen för många medför att de måste åka långa sträckor från sitt hem till sitt arbete. Man behöver bara bo 4,5 mil från sin arbetsplats för att komma upp i 2 000 mil om året för enbart resor till och från arbetsplatsen. Men, fru talman, med den motivering som jag anförat skall inte jag ställa något yrkande beträffande reservationen 2.

I reservationen 3 yrkas att det schablonavdrag som nu gäller — 3 kronor per mil — vid resor till och från arbetsplatsen skall höjas så att det

Onsdagen den
5 maj 1971

*Avdrag för ökade
levnadskostnader
vid bosättning på
annan ort, m. m.*

motsvarar den statliga bilersättningen. Här har utskottets majoritet erinrat om att den statliga ersättningen enbart avser resor med egen bil i tjänsten, vilket är ett helt korrekt påpekande. Dessutom har man framhållit att ett schablonavdrag bör vara så utformat att det i största utsträckning ger skälig kompensation för kostnader vid resor till och från arbetet utan att otillbörligt missgynna sådana skattskyldiga, som inte har möjlighet att erhålla bilkostnadsavdrag för sådana resor.

Jag finner sista delen av den satsen ganska märklig. I betänkandet kan vi på s. 3, 4 och 5 läsa att man 1958 tillämpade ett avdrag på 1:70 per mil. Sedan har man i olika etapper höjt detta avdrag till 1:80, 2:00, 2:25, 2:50 och nu senast till 3:00 kronor per mil. Från 1964 har dessutom den bestämmelsen tillkommit, att detta avdrag skall avse de första 1 000 milen och att för körsträckor därutöver ett mindre avdrag skall få göras. Jag vågar tro att ingen är beredd att påstå, att ett avdrag över 3 kronor per mil otillbörligen skulle missgynna dem som inte bor så ocentralt att de inte är berättigade till detta avdrag, medan däremot ett avdrag på 3 kronor icke skulle ha denna effekt.

De av mig omnämnda ökningarna visar att utskottet tidigare haft förståelse för att bilkostnaderna har ökat – och takten i ökningen har sannerligen inte avtagit, snarare tvärtom. Med de ökade krav som kan förväntas, inte minst ur naturvårdssynpunkt, måste det befaras att ökningstakten i stället tilltar. I dagens tidningar har jag läst, att en departementssekreterare på ett offentligt möte uttalat att bilskatten borde höjas med 25 procent för att svara mot de kostnader som föranleds av trafiken. Bättre avgasrening lär fördyra en bil ca 1 000 kronor.

Det finns alltså skäl för att även schablonavdraget i fortsättningen ökas. Har jag förstått motionärerna rätt anser de, att om man låter avdraget följa de statliga bestämmelserna kommer man ifrån bedömningarna av vad som är skäligt eller icke skäligt. Nu kan man frestas fråga, om de statliga bidragen är för höga eller om schablonavdraget är för lågt. Varför skall exempelvis en statstjänsteman som bor ocentralt få göra avdrag med 3 kronor per mil för resa till och från arbetet, medan han kan uppbära en ersättning av 4:50 per mil om han använder sin egen bil för tjänstebruk? Hans bil är enligt min uppfattning lika mycket värd i bägge fallen, och hans kostnader är desamma i bägge fallen.

Fru talman! Jag ber med det sagda att få yrka bifall till reservationen 3.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Fru talman! I reservationen 1 behandlas två folkpartimotioner. I den ena motionen, av mig och herr Petersson i Röstånga, hemställer vi att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär utredning och förslag till ändrade regler i fråga om avdrag vid inkomstbeskattningen för ökade levnadskostnader, då skattskyldig har arbete på annan ort än där han är bosatt.

I den andra folkpartimotionen, av herrar Eriksson i Arvika och Jonsson i Mora, hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag till liberalare regler i fråga om avdrag vid inkomstbeskattningen för ökade levnadskostnader i fall då skattskyldig har tjänst eller anställning på annan ort än där han är bosatt.

Dessa två motioner har samma syfte, och vi har i reservationen 1 hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär utredning och förslag till ändrade regler i fråga om avdrag för ökade levnadskostnader i sådana fall, då skattskyldig har arbete på annan ort än där han är bosatt.

Det förekommer ofta att familjer är splittrade beroende på att det inte finns arbete på hemorten för båda makarna. Ibland är familjeförsörjaren hänvisad att ta arbete på annan ort, och det arbetet har inte alltid den varaktigheten att familjen kan flytta med. Det förekommer därför att många för sin försörjning måste ha skilda bosättningar, något som givetvis åsamkar dem stora extrakostnader. Det är rimligt att denna fördyring är avdragsgill vid beskattningen. En förutsättning för inkomsternas förvärvande i dessa fall är att vederbörande tar på sig kostnaden för den dubbla bosättningen. Inkomsten skall naturligtvis beskattas, men det vore skäligt att han fick göra avdrag för den fördyring av levnadskostnaderna han åsamkas.

Företagsnedläggningar och rationaliseringar i näringslivet tvingar många att flytta för att de skall kunna erhålla arbete. De kan inte alltid erhålla bostad på den ort där den nya arbetsplatsen är belägen. Man kan utgå från att ingen frivilligt belastar sig med de kostnader som följer av dubbel bosättning, om inte bärande skäl finns för detta.

Det kan inte heller vara samhällsekonomiskt riktigt att ha så snäva bestämmelser att man mer eller mindre tvingar människor att flytta till de s. k. heta orterna och där åsamka samhället stora investeringar, som man många gånger skulle ha kunnat undvika om familjen bott kvar i sin tidigare bostad. Detta kan givetvis i de flesta fall inte bli en permanent lösning, men under vissa övergångstider kan dubbel bosättning accepteras av många.

Att detta åsamkar den som tvingas till dubbel bosättning avsevärda merkostnader är självklart. Att lägga ytterligare börda på de familjer som tvingas till sådan bosättning och förmena dem skäliga avdrag för deras extrakostnader kan inte vara förenligt med kravet på en rättvis behandling i skattehänseende.

I reservationen 2 begär reservanterna att liberalare regler skall gälla för dem som för sitt arbete är tvingade till långa resor. De nuvarande bestämmelserna synes ofta vara snäva och kompenserar inte den verkliga självkostnaden för sådana som har extra lång väg till sin arbetsplats. Särskilt i Norrland med de stora avstånden och begränsningen av utbud på arbete är det inte ovanligt med avsevärda körsträckor per år.

Reservationen 2 är, som tidigare här har sagts, en moderat motion som folkpartisterna stöder. Vi stöder den inte enbart därför att den är en moderat motion, utan därför att vi från folkpartiet tidigare om åren har fört fram detta krav. Det finns ingen anledning för oss att här frångå vad vi anser riktigt, nämligen att man skall behandla dessa människor i skattehänseende på ett rättvist sätt. Då vi inte själva hade en motion, fick vi härigenom anledning att stödja en moderat motion, och vi anser den lika riktig oavsett från vilket parti den kommer.

Fru talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2 som är fogade till utskottsbetänkandet.

Onsdagen den
5 maj 1971

*Avdrag för ökade
levnadskostnader
vid bosättning på
annan ort, m. m.*

Herr BOO (c):

Fru talman! Riksdagen har nyss avslutat en regionalpolitisk debatt. Den fråga vi nu behandlar har många inslag som väl går in i den diskussionen. Det gäller att skapa sådana villkor för människor, som vill bo kvar ute i avfolkningsområden t. ex. men är tvingade att ha sitt arbete på annan ort, att de kan göra delta. Jag skall i sakfrågan helt instämma i vad herr Eriksson i Bäckmora har anfört och vill därutöver bara göra ett par kommentarer.

Denna fråga om avdrag för ökade levnadskostnader kan delas upp i två delar. Den första är: Hur generöst tillämpas de nuvarande undantagsbestämmelserna när det gäller skäl för att under längre tid än t. ex. två år få behålla avdraget? Då vill jag ställa följdfrågan: På vilket sätt kommer riksdagens debatter och uppfattningar fram till våra dömande och rådgivande myndigheter?

Tyvärre förmodar jag att man, sedan denna fråga var föremål för realbehandling efter propositionen år 1967, inte vare sig på riksskatteverket eller i dömande instanser fäst något som helst avseende vid vad som har uttalats i debatterna här i kammaren under de följande åren. Jag tycker att detta är synnerligen beklagligt därför att det också från utskottsmajoritetens sida har gjorts bedömningar som skulle ha förtjänat att uppmärksammas av de dömande myndigheterna. Jag vill bl. a. hänvisa till det anförande herr Engkvist höll för, jag tror, två år sedan.

Jag tycker att det således finns anledning att på något sätt föra fram denna debatt och synpunkterna på tolkningen av gällande bestämmelser också till de instanser som har att tolka lagen och fälla avgöranden, som många gånger är viktiga för den enskilda människan. Annars blir utskottsmajoriteten bara en sagoberättare här i kammaren som ingen tar på allvar och bryr sig om i den praktiska tillämpningen.

Den andra delen av frågan är om vi skall få full valfrihet. Som herr Eriksson i Bäckmora kraftigt underströk går utvecklingen i riktning mot att vi måste få en betydligt större valfrihet och därmed också skäligt avdrag för att kunna fullfölja den valfriheten i de frågor som har att göra med fördyrade levnadskostnader för arbetets utförande. Jag tror det är viktigt att vi får en ny syn på det här problemet. Jag finner det litet beklagligt att inte någonting av de löften som statsminister Olof Palme gav i radiosvaren inför det senaste valet har kommit fram i utskottsmajoritetens diskussion. Det ställdes en fråga av det innehållet i telefonstunden, och det gavs ett besked om att frågan skulle bli föremål för noggrann prövning och — som väl också frågeställaren och andra som lyssnade trodde — en mera positiv bedömning.

Jag ber, fru talman, att med det sagda få yrka bifall till reservationen 1.

Herr KOMSTEDT (m):

Fru talman! Motionen nr 636 av herr Åkerlind och mig har inte fått någon speciellt gynnsam behandling i utskottet med undantag av att de moderata ledamöterna har reserverat sig. Denna behandling är litet märklig, och man ställer osökt frågan: Vad är det egentligen för skillnad i kostnadshänseende mellan att t. ex. klockan 7 på morgonen köra bil från

sin bostadsort kanske ett par mil till sin arbetsplats, och att, kanske klockan 11 på dagen, åka i tjänsten till samma ort? I det senare fallet värderas kostnaderna till kronor 4:40 per mil, medan däremot morgonturen bara värderas till 3 kronor.

Riksdagen räknar exempelvis för körning till närmaste järnvägsstation med 4:40 per mil. Avser det resa i tjänsten eller till arbetet?

Vi har under hela dagen diskuterat glesbygdsproblem och lokalisering. Jag vill gärna instämna i vad herr Boo sade här tidigare, att denna fråga kanske har samband också med sådana saker. De överhettade regionerna kan knappast ta emot ytterligare människor. Man får många gånger vara tacksam för att de som tvingas arbeta i tätortsregionerna kan bo ett stycke utanför regionerna, även om det naturligtvis kan vara motiverat att bo nära arbetsplatsen.

Fru talman! Jag tycker det är märkligt att de flesta i kammaren, tidigare under vartannat, numera vart tredje år, talar på barrikaderna om jämlikhet, om orättvisorna i samhället och om utjämning, men att det tyvärr inte är någonting som vi upplever under en debatt i kammaren. Jag tycker att tiden är inne att med praktisk handling någon gång åtminstone i mycket små frågor visa att talet om jämlikheten är någonting mer än bara en tom fras.

Jag ber med detta att få yrka bifall till reservationen 3.

Herr WINBERG (m):

Fru talman! Det är väl ett obesträtt förhållande att allt fler människor i dag har arbete på andra orter än där de är bosatta. Det är åtskilliga som dagligen reser mellan bostaden och arbetsplatsen. Det kan vara många orsaker till att bostadsort och arbetsplatsort inte sammanfaller. Näringslivets strukturomvandling, svårigheterna att skaffa bostäder i expanderande orter är några. Åtskilliga människor är alltså i dag i den situationen att de har kostnader för sina resor mellan bostaden och arbetsplatsen.

En av frågorna i det betänkande från skatteutskottet som vi nu behandlar gäller vilka avdrag som medges vid inkomstbeskattningen för kostnader vid bilresor mellan bostad och arbetsplats. För många är bilen den enda möjligheten att göra dessa resor. Enligt de regler som nu gäller och som antogs av 1969 års riksdag skall avdragen beräknas efter en schablon. S. k. milbundna kostnader får dras av i sin helhet, s. k. årsbundna kostnader till vissa delar. Schablonen antas ge full täckning för kostnaderna, om man har en årlig privat körning av minst 1 300 mil och om resorna till och från arbetsplatsen inte överstiger 1 000 mil om året.

En schablon kan naturligtvis inte ge full rättvisa i varje enskilt fall. Den nu aktuella schablonen får väl anses acceptabel för dem som har körsträckor någorlunda i närheten av de här siffrorna, som ju skall vara medeltal. Men för alla dem som har betydligt längre resor till arbetsplatsen än de beräknade 1 000 mil är schablonen alltför snäv, eftersom ju relationen i vad gäller de årsbundna kostnaderna mellan privat körsträcka och körsträcka till arbetsplatsen ofta blir en annan. Ju längre körsträcka till arbetsplatsen, desto sämre och snävare resultat ger schablonen. När körsträckan är lång, kan schablonen bli orättvis. Det är åtskilliga långpendlare som numera har en körsträcka på betydligt över

Onsdagen den
5 maj 1971

*Avdrag för ökade
levnadskostnader
vid bosättning på
annan ort, m. m.*

1 000 mil. Som herr Larsson i Umeå nämnde är det särskilt i Norrlandslänen men också på andra håll inte ovanligt att man har ett avstånd på 4–5 mil mellan bostadsort och arbetsplats. Kör man den sträckan två gånger om dagen kommer resorna upp i ungefär 2 000 mil om året.

I syfte att förbättra avdragsreglerna och göra dem mera rättvisa kan man naturligtvis i och för sig släppa den här schablonberäkningen och i stället knyta avdragsreglerna till andra beräkningsformer. Men det kan vara svårt att då hitta en lämplig och principiellt riktig konstruktion.

I motionen 238 som några av kammarens ledamöter från moderata samlingspartiet står bakom har vi i stället föreslagit generösare beräkningsgrunder för de pendlare som har så långa dagliga bilresor att dessa sammanlagt för år räknat överstiger 2 000 mil och att detta skall komma till uttryck genom en annan utformning än den nuvarande av anvisningarna i punkt 4 till 33 § tredje stycket i kommunalskattelagen.

Vår motion har ju i skatteutskottet fått stöd i reservationen 2 av herrar Larsson i Umeå och Hörberg, och jag yrkar nu bifall till denna.

Herr WÄRNBERG (s):

Fru talman! I skatteutskottets betänkande nr 26 behandlas egentligen två frågor, dels de ökade levnadsomkostnaderna vid dubbel bosättning, dels avdrag för resa till och från arbetsplats.

Om jag börjar med den första delen, de ökade levnadsomkostnaderna vid dubbel bosättning, kan sägas att principen för vår svenska skattelagstiftning är att det egentligen är den skattskyldiges ensak vilka privata levnadsomkostnader han har, eftersom de inte är avdragsgilla. Det är alltså tillåtet att ha vilka kostnader som helst, men de är inte avdragsgilla i deklarationen. Således är det i skattehänseende ingen skillnad om en människa skaffar sig en lägenhet som det kostar fyra gånger så mycket att bo i som en lägenhet för en annan skattskyldig. Han får inte göra några avdrag för det. Allting sådant betraktas som vanliga privata levnadsomkostnader och är inte avdragsgilla, utan det är den skattskyldiges ensak vilka privata kostnader han har.

Motivet till att bevilja avdragsrätt för ökade levnadskostnader vid dubbel bosättning är att den dubbla bosättningen är absolut nödvändig för intäkternas förvärvande. Vid sådan dubbel bosättning får man göra avdrag för den ena bostaden, därför att hyran för den inte utgör privata levnadsomkostnader. Det här är således vad man har accepterat i skattelagstiftningen. Är man tvungen att bo på en annan ort än där man normalt har sin bostadsort får man göra avdrag för hyran på den förra orten. Men här förutsätts att om det går att bosätta sig på den ort där man har sitt arbete, då är det verkligen den skattskyldiges ensak om han vill bosätta sig där eller om han vill bo kvar i sin gamla hemort. I detta fall utgör faktiskt hyran en privat levnadsomkostnad. Den är alltså inte nödvändig för intäkternas förvärvande. Går det däremot inte att skaffa sig en bostad på den ort där man arbetar får man alltså göra avdrag för den hyrda bostaden där.

Bostadssituationen i dag är sådan att det inte går att få tag på en bostad i vissa orter. Om så är fallet har man avdragsrätt för den dubbla

Onsdagen den
5 maj 1971

---

*Avdrag för ökade
levnadskostnader
vid bosättning på
annan ort, m. m.*

bostaden så att säga, dvs. om man är tvungen att t. ex. hyra ett rum. Är det så att båda makarna har arbete — och här får jag nog rätta till en av de tidigare talarna — den ene på den gamla bostadsorten och den andre på den nya, beviljar nog taxeringsmyndigheten i regel avdrag för ökade levnadsomkostnader, därför att man kan ju inte begära att familjen skall leva åtskild för jämnan. Skattemyndigheterna är alltså inte så restriktiva som här har gjorts gällande, utan man gör vissa undantag. Avdrag för dubbel bosättning beviljas upp till två år. Frågeställningen här är: Skall man släppa alla fördämningar på detta område och låta människorna avgöra om de vill ha dubbel bosättning eller inte? Är det inte att göra ett ganska stort intrång om vi tillåter avdrag för privata levnadsomkostnader som vi inte har tillåtit förut?

Man kan naturligtvis också säga att den strukturförvandling som i dag sker i vårt samhälle många gånger tvingar människorna att byta bostadsort. Skall vi inte då vara ännu mer generösa? Det gäller ju att bevara en glesbygd och få människorna att bo kvar där. Skall de inte då kunna få göra avdrag för ett hyrt rum eller för ökade matkostnader om de arbetar på en annan ort? Ja, jag tror att man förenklar detta om man gör det till en glesbygdsfråga, därför att i dag är dubbel bosättning i två tätorter nästan lika vanlig som i glesbygd respektive tätort. Pendlingsrörelserna är stora — det skall jag ta upp senare när jag kommer in på avdragsrätten för resor — men den dubbla bosättningen sker ofta i två stora städer. Det är således inte bara en flyttning från glesbygden till storstaden utan ofta tvärtom och mellan stora centra.

I princip kan man säga att det är på likartat sätt när det gäller resorna. Om en människa vill bo kvar i sin hemort och kosta på sig en resa till sin arbetsplats så är det hennes ensak. Om den skattskyldige vill flytta till den ort där han eller hon arbetar är också vederbörandes ensak. Men det är något annorlunda, därför att förvandlingen i samhället har varit sådan att det snart sagt inte finns möjligheter att få en bostad nära arbetsplatsen. Man får i stället en extra kostnad för resan. Härvidlag har man ändå varit ganska generös på senare tid. Sedan riksdagen för ett par år sedan fattade beslut om en utredning i denna fråga — en utredning har också tillsatts och lagt fram förslag — har man gjort en uppdelning på milbundna kostnader och årsbundna kostnader. Man har försökt undersöka medeltalet körda mil privat och vidare kostnaden för resa med en liten bil. På det sättet har man försökt få fram ett generöst medeltal och använt det som schablon.

Jag får lov att rätta herr Winberg, som påstod att schablonen var riktig om man åkte 1 300 mil privat och 1 000 mil till och från arbetet, men att den slog fel om man åkte mer än 1 000 mil till och från arbetet. Nej, den slår inte fel! Om man kör 1 300 mil privat får man köra hur långt som helst till arbetet och har ändå fått en hundra procentig täckning. Vid 2 300 mil har man nämligen täckt in alla bilens fasta kostnader. Är det däremot på det sättet att man bara kör 300 mil privat och resterande sträcka till och från arbetet har man inte fått den fullständiga täckningen. De undersökningar som gjorts — man kan tillmäta dem fullgott värde eller inte — visar ändå att människor i medeltal använder bilen 1 300 mil för privat körning. En bilägare har fått alla fasta kostnader täckta vid

Onsdagen den

5 maj 1971

*Avdrag för ökade
levnadskostnader
vid bosättning på
annan ort, m. m.*

2 300 mil och därmed skall han därefter endast ha betalt just för de milbundna kostnaderna. Så förhåller det sig på den punkten!

Herr Söderström sade att vi bör höja detta schablonbelopp därför att det har aviserats ökad bilskatt och även högre andra kostnader. Detta innefattas redan i de bestämmelser som finns i dag. Riksskatteverket har, enligt sina instruktioner, att varje år räkna om kostnaderna. Beloppet 3 kronor är vad som gäller i dag till följd av de kostnader som nu finns. Om kostnaderna ökar – på grund av skatter eller något annat – har riksskatteverket att öka dessa schabloniserade avdrag. Verket skall alltså varje år göra en omräkning på den punkten.

Till sist vill jag ta upp vad som gäller för statstjänarna. Deras ersättning per mil, när de kör i tjänsten, är alltså högre än avdraget. Alla som talat i denna fråga har poängterat att det gäller i tjänsten och har tyckt att det är upprörande att en statstjänare bara får dra av 3 kronor per mil när han åker till arbetet, men att han får en ersättning av 4:40 kronor när han åker i tjänsten. Det är inte så konstigt som det kan låta. Dessa 4:40 kronor är nämligen en produkt av en avtalsmässigt uppkommen situation. Förhandlingar har därvidlag förts mellan arbetstagarorganisationerna och de statliga representanterna, och bilens kostnader har inte varit helt avgörande, utan det har också varit avgörande hur mycket det skulle kosta statsverket att hålla vederbörande förrättningsman med en bil. Vi ålägger ju den statlige förrättningsmannen – i varje fall har det varit så vid alla tidigare tillfällen när beslut fattats om dessa bestämmelser – att göra en resa utanför sin tjänstgöringsort, och staten är skyldig att svara för resekostnaden. Vid förhandlingarna har man fört in i bilden: Hur mycket skulle det kosta staten att betala den verkliga resekostnaden? Efter bedömning därav har man förhandlingsvägen kommit fram till ett resultat som ligger över den verkliga kostnaden för en bil, den saken är klar.

Jag har ingenting emot om man vill beskatta den dolda löneförmån som ligger i den reseersättningen. Det låg kanske ingen dold löneförmån i den när man införde detta system för många år sedan. Då var bilen nämligen inte var mans egendom, men i dag – när bilen är det – kan man utan vidare säga att den tämligen stora ersättning som utgår om man kan köra mycket i statlig eller kommunal tjänst också kan betyda att man får hjälp att hålla bil för privat bruk.

Och häri ligger det som jag tycker att man bortser ifrån inom oppositionen. När man pratar om rättvisa i detta sammanhang glömmar man fullständigt bort den orättvisa som man vill skapa mellan de människor som har rätt att använda bil till och från arbetet eller i tjänsten och få avdrag för det och de människor som inte har den möjligheten. De senare får alltså själva stå för alla kostnader för sin bil medan däremot de som kan använda den till och från arbetet får hjälp genom ett skatteavdrag. Dessa är således gynnade redan i dag med den schablon vi nu har, eftersom de har fått hjälp av samhället genom skatteavdrag som de människor, vilka i dag har bil för privatbruk och som kan använda reguljära samfärdsmedel, inte kan få.

Det gäller alltså en rättvisefråga. Det gäller inte att rätta till en orättvisa, utan reservanterna vill i stället skapa en orättvisa. Jag anser att

det som gäller i dag inte är så tokigt, och jag ber reservanterna tänka på att det stora problemet, om deras förslag går igenom, inte är frågan om glesbygden utan de stora stadsregionerna, där man i dag vill ha bilersättningar och kräver att få åka bil, trots att det finns tunnelbana och spårvagnar, därför att man tjänar en hel del på att ta bilen.

Vi skall alltså ha klart för oss att det inte bara är en glesbygdfråga. Jag tror att glesbygdens folk är rätt nöjda med den schablon de har i dag. Det är också en fråga om hur man skall kunna skapa rättvisa inom storstadsregionerna.

Det är inte heller en så liten fråga som många i dag velat göra den till. Det är en jättestor fråga. Om förslaget i reservationen 3 skulle bifallas, skulle skattebortfallet för stat och kommun nämligen bli flera hundratal miljoner kronor, som skulle få betalas av andra skattskyldiga. Frågan är om det är rimligt att vidta denna åtgärd när schablonen enligt de undersökningar som har genomförts – man kan bestrida deras värde, men det har ingen gjort här i dag – har givit täckning för de kostnader man har. Då finns det väl ingen rimlig anledning att dessutom avhända statsverket flera hundratal miljoner kronor som andra skattskyldiga på ett eller annat sätt får betala.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till skatteutskottets förslag i dess helhet.

Herr LARSSON i Umeå (fp) kort genmäle:

Fru talman! Herr Wärnberg kommer in på frågan om statstjänarna och beskyllningarna mot dem för att vara särskilt gynnade när det gäller bilersättningar. Enligt min uppfattning är de inte alls särskilt väl gynnade. De får betalt för vad det kostar dem att hålla bil. I det fallet delar jag herr Wärnbergs uppfattning. Men då kommer man ju in på frågan att anställda som inte är statstjänare och som inte kan få den här ersättningen erhåller en bra mycket mindre ersättning, om de håller bil i företaget. De får inte dra av lika mycket som en statstjänare får göra. Är den ersättningen rättvis – och det håller jag med herr Wärnberg om – skall man också försöka skapa rättvisa på det andra hållet.

Vidare säger herr Wärnberg att det är den skattskyldiges ensak hur man vill bo. Ja, det kan man naturligtvis säga i en del fall, men i regel är det väl inte så att människor drar på sig dubbel bosättning om de kan slippa det utan de är i de flesta fall tvingade härtill.

Nu säger herr Wärnberg att skattemyndigheterna är generösa och brukar i regel nog gå med på att bevilja avdrag men att man gör vissa undantag. Det är ju glidningar, och herr Wärnberg vet lika bra som jag vilka svårigheter det kan vara att få taxeringsmyndigheterna att acceptera skäliga avdrag för sådana här extrakostnader. Vi bör väl ändå ha sådana lagar och bestämmelser att det inte blir fråga om ett tyckande av taxeringsmyndigheterna, utan det skall vara klara linjer för hur skatten skall tas ut. Nu är det mycket oklart, och det finns skäl för att införa bättre bestämmelser som taxeringsmyndigheterna har att rätta sig efter.

Herr SÖDERSTRÖM (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag kan i stort instämma i herr Larssons i Umeå yttrande.

Onsdagen den
5 maj 1971

*Avdrag för ökade
levnadskostnader
vid bosättning på
annan ort, m. m.*

Emellertid ställde jag i mitt första inlägg frågan om det statliga systemet är alltför förmånligt eller om avdragssystemet är för oförmånligt. Av herr Wårnbergs yttrande fick jag den uppfattningen att han tycker att traktamentsförmånerna nog är i högsta laget, men samtidigt anser han tydligen att trekronorsavdraget är tämligen högt. Om det nu är så, som herr Wårnberg sade, att riksskattenämnden utan påminnelse skall göra omräkningar i takt med kostnadsökningarna, så är det kanske inte så farligt, även om reservationen inte vinner bifall i dag, ty med den takt som råder i fråga om kostnadsutvecklingen har jag en känsla av att motionens syfte kommer att vara uppnått inom de närmaste åren.

Herr BOO (c) kort genmåle:

Fru talman! Herr Wårnberg gjorde energiska försök att förklara vad som var kostnad för inkomstens förvärvande och vad som var privat levnadskostnad. För den som sysslar med praktiskt taxeringsarbete i dag är gränserna ganska flytande. Det är, tycker jag, litet grand av ett försök att göra den här frågan teoretisk som herr Wårnberg har givit sig in på.

Jag vill också hänvisa till att vi har fått schablonbestämmelserna beträffande traktamentsavdragen, och det är ingen tvekan om att den reformen varit ytterst värdefull, ty den ger större rättvisa och den innebär en förenkling av taxeringsarbetet. Men vi är nog ändå ganska medvetna om att den reformen nu har blivit ett instrument som skapar rätt stora orättvisor mellan dem som har möjlighet att få sin inkomst fördelad på lön och traktamente och de människor som icke har den möjligheten. Därför måste nog riksdagen uttala som sin mening att det verkligen behöver skapas rättvisa, och sådan kan inte uppnås utan fullständig likformighet.

De undantagsbestämmelser enligt vilka avdrag för levnadskostnaderna kan medges vid bosättning på annan ort även efter de gångna två åren tolkas synnerligen olika. Jag har tidigare i riksdagsdebatter redovisat att inte ens allvarliga sjukdomar har varit skäl för de dömande myndigheterna att medge avdrag för dubbel bosättning.

Herr WINBERG (m):

Fru talman! Jag vill bara till herr Wårnberg säga att schablonen bygger på ett medeltal och att den missgynnar dem som har långa sträckor att resa. Vi bör också komma ihåg att reseavstånden ökar kraftigt år från år. De som har mycket långa resor till och från arbetet har kanske svårt att köra de 1 300 mil privat, som är förutsättningen för att schablonen skall gälla, och i så fall får de underkompensation. De är ju föga hjälpta av att andra människor, som inte behöver köra så långa sträckor till och från arbetet, får full kompensation.

Jag vill gärna erinra om vad länsstyrelsen i Norrbottens län sade i sitt yttrande över det betänkande som 1967 års sakkunniga i den här frågan lämnade. Där sade länsstyrelsen att den som företar mycket långa dagliga resor till och från arbetsplatsen har en betydligt lägre privat körning än vad utredningen har räknat med. Och vad utredningen räknade med är just vad schablonen innehåller, nämligen 1 300 mil i privat resa.

Punkterna A 1-3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Eriksson i Bäckmora begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 26 punkterna A 1-3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Eriksson i Bäckmora begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154
Nej - 145
Avstår - 1

Punkten B 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Larsson i Umeå och Hörberg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Umeå begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 26 punkten B 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Larsson i Umeå och Hörberg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 202
Nej - 82
Avstår - 14

Punkten B 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herrar Nilsson i Trobro och Söderström, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Nr 77

Onsdagen den
5 maj 1971

---

*Avdrag för ökade
levnadskostnader
vid bosättning på
annan ort, m. m.*

§ 8 Bostadsrättslag, m. m.

Föredrogs lagutskottets betänkande nr 9 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition (1971:12) med förslag till bostadsrättslag, m. m., dels motioner i ämnet, dels motion angående besittningsskyddet för hyresgäst vid överlåtelse av fastighet till kommanditbolag.

Kungl. Maj:t hade under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden för den 16 oktober 1970 och den 29 december 1970 samt av lagrådets protokoll den 18 december 1970 föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen följande förslag till

1. bostadsrättslag,
2. lag om ändring i rättgångsbalken,
3. lag om ändring i utskökningslagen (1877:31 s. 1),
4. lag om ändring i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar,
5. lag om ändring i lagen (1970:998) om arrendenämnder och hyresnämnder,
6. lag om ändring i lagen (1970:995) om införande av nya jordabalken,
7. lag om ändring i civilförsvarslagen (1960:74).

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:
"Propositionen innehåller förslag till ny bostadsrättslag som skall ersätta 1930 års lag om bostadsrättsföreningar och 1968 års lag om förskott vid upplåtelse av bostadsrätt.

Förslaget innebär att möjligheten att träffa förhandsavtal om upplåtelse av bostadsrätt till bostadslägenhet avskaffas. Den bostadssökande skall antas till medlem i föreningen och få bostadsrätt redan när han binder sig för lägenhet i föreningens hus. Genom en särskild föreskrift om att i regel minst två av styrelsens ledamöter skall väljas på föreningsstämma garanteras bostadsrättshavarna representation i föreningens styrelse under produktionsskedet.

Innan en förening får upplåta bostadsrätt skall ekonomisk plan för föreningens verksamhet ha godkänts av länsstyrelsen. Planen skall vara försedd med intyg av två särskilt auktoriserade personer om att den vilar på tillförlitliga grunder. Drabbas bostadsrättshavare av väsentlig avgiftshöjning kan han frånträda bostadsrätten, om det inte är obilligt mot föreningen eller dess medlemmar att bostadsrätten frånträds. Han har då rätt till skälig ersättning för bostadsrätten och får bo kvar i lägenheten under viss tid. För att garantera att bostadsrättshavaren får ut ersättning som han kan vara berättigad till föreskrivs att förening, som vill upplåta bostadsrätt innan den slutliga anskaffningskostnaden för huset har redovisats, skall ställa betryggande säkerhet för eventuell skyldighet att betala ersättning för bostadsrätten med belopp motsvarande grundavgiften.

Föreningarna skall i stadgarna kunna fritt bestämma om reglering av ersättning för bostadsrätt vid överlåtelse. Den som har betalat högre ersättning än stadgarna medger kan vägras medlemskap. Någon offentlig kontroll av överlåtelseersättningsarna föreslås inte.

Bestämmelserna om bostadsrättshavares rättigheter och skyldigheter anpassas till motsvarande regler inom hyreslagstiftningen. Äkta makes ställning förbättras i olika avseenden. Bl. a. skall båda makarna kunna bli medlemmar i föreningen om de har en bostadsrättslägenhet tillsammans.

Bostadsrätt till lägenhet som tjänar gäldenären eller hans familj till stadigvarande bostad skall i regel inte få utmätas.

Beträffande förfarandet i tvister innebär förslaget att tvist som avser en föreningsrättslig fråga skall handläggas av allmän domstol. Däremot skall vissa tvister som rör den i bostadsrätten ingående nyttjanderätten i första hand prövas av hyresnämnd med rätt för part att klandra nämndens beslut vid fastighetsdomstol. Andra sådana tvister skall i första hand avgöras av fastighetsdomstol.

Förening eller aktiebolag får inte upplåta andelsrätt med vilken följer rätt att för begränsad tid besitta eller hyra bostadslägenhet. Detsamma gäller för handelsbolag (kommanditbolag).”

I samband med propositionen hade behandlats följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

A. motionen 1971:1211 av herr Sjöholm, i vilken motion hemställts att riksdagen vid antagande i övrigt av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till bostadsrättslag m. m. skulle besluta, beträffande förslag till lag om ändring i utsökningslagen, att 65 § punkt 6 skulle ha viss av motionären angiven lydelse,

B. motionen 1971:1212 av herr Engström m. fl., i vilken motion hemställts att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1971:12 skulle besluta

att bestämmelsen i lagförslagets 10 och 12 §§ om rätt till försäljning av bostadsrätt på offentlig auktion utgick samt att lagtexten i dessa paragrafer utformades så att bostadsrätten överfördes till föreningen på sätt som angavs i motionen,

att införa lagstadgat förbud mot försäljning av bostadsrätt till överpris, varvid erforderlig lagtext utarbetades med utgångspunkt i bestämmelserna i den slojade bostadskontrollagen,

att till lagförslagets 40 § foga bestämmelser innebärande att bostadsrättsförening endast fick bildas av kooperativt bostadsföretag, att privat juridisk person inte fick förvärva bostadsrätt, att fysisk person endast skulle kunna förvärva en bostadsrätt och att bostadsrättslägenhet i princip icke fick uthyras som hyreslägenhet,

C. motionen 1971:1213 av herr Enlund m. fl., i vilken motion hemställts att riksdagen vid antagandet i övrigt av lagförslaget i Kungl. Maj:ts proposition nr 12 skulle besluta att omarbete 47 och 50 §§ så att överensstämmelse i huvudsak uppnåddes med 22 och 23 §§ i bostadsrättskommitténs förslag,

D. motionen 1971:1214 av herrar Lindkvist och Nordberg, i vilken motion hemställts,

att sista meningen i andra stycket på s. 84 i propositionen utgick som motivering till den föreslagna lagtexten i 23 §.

att bostadsrättslagen tillfördes bestämmelser motsvarande 47 § punkt 6 lagen den 25 april 1930 om bostadsrättsföreningar,

att den nya lagen skulle träda i kraft den 1 juli 1972,

E. motionen 1971:1215 av herr Turesson och fröken Ljungberg, i vilken motion hemställts att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition 1971:12 skulle besluta att ekonomisk plan skulle ha det innehåll som angavs i 18 § andra och tredje styckena i bostadsrättskommitténs förslag till bostadsrättslag.

I samband med propositionen hade även behandlats den fristående motionen 1971:332 av fru Gradin m. fl.

Utskottet hemställde

A. att riksdagen med avslag på motionen 1971:1215 antog 3 § i det vid propositionen 1971:12 fogade förslaget till bostadsrättslag,

B. att riksdagen med avslag på motionen 1971:1212, såvitt avsåg försäljning av bostadsrättslägenhet på offentlig auktion och införande av offentlig kontroll av överlåtelse av bostadsrätt, dels antog 10, 12 och 37 §§ i förslaget till bostadsrättslag, dels biföll propositionens förslag att offentlig kontroll inte skulle införas,

C. att riksdagen med avslag på motionen 1971:1214, såvitt avsåg förverkande av nyttjanderätt till bostadsrättslägenhet, antog 33 § första stycket i förslaget till bostadsrättslag,

D. att riksdagen med avslag på motionen 1971:1212, såvitt avsåg rätt att bilda bostadsrättsförening, antog 40 § i förslaget till bostadsrättslag,

E. att riksdagen med avslag på motionen 1971:1212, såvitt avsåg rätt för fysisk person att förvärva flera bostadsrätter, biföll propositionen i denna del,

F. att riksdagen med avslag på motionen 1971:1212, såvitt avsåg rätt för bostadsrättsförening att dels upplåta bostadsrätt åt juridisk person, dels upplåta lägenhet med hyresrätt, biföll propositionen i denna del,

G. att riksdagen med avslag på motionen 1971:1213, såvitt avsåg innehållet i lägenhetsförteckning, antog 47 § i förslaget till bostadsrättslag,

H. att riksdagen med avslag på motionen 1971:1213, såvitt avsåg rätt för bostadsrättshavare att av styrelsen erhålla vissa uppgifter, antog 50 § i förslaget till bostadsrättslag,

I. att riksdagen antog förslaget till bostadsrättslag i vad förslaget ej omfattades av utskottets hemställan under A–D och G–H samt i vad förslaget ej heller avsåg ikraftträdandebestämmelsen,

J. att riksdagen med avslag på motionen 1971:1211 antog 65 § punkt 6 i förslaget till lag om ändring i utsökningslagen,

K. att riksdagen – med förklaring att övergångsbestämmelsen till förslaget till lag om ändring i utsökningslagen inte kunnat oförändrad godtagas – för sin del antog bestämmelsen med bilaga till utskottets betänkande angiven lydelse,

L. att riksdagen antog förslagen till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,

2. lag om ändring i utsökningslagen i de delar som ej omfattades av hemställan under J och K,

3. lag om ändring i lagen om ekonomiska föreningar,
4. lag om ändring i lagen om arrendenämnder och hyresnämnder,
5. lag om ändring i lagen om införande av nya jordabalken och
6. lag om ändring i civilförsvarslagen,

i vad förslagen ej avsåg ikraftträdandebestämmelserna,

M. att riksdagen – med förklaring att ikraftträdandebestämmelserna till lagförslagen inte kunnat oförändrade godtagas – med bifall till motionen 1971:1214, såvitt nu var i fråga, för sin del antog bestämmelser med i bilaga till utskottets betänkande angiven lydelse samt

N. att motionerna

1. 1971:332 och
2. 1971:1214

i vad de ej kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört och hemställt icke föranledde någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

Vid A. i utskottets hemställan

1) beträffande frågan om innehållet i ekonomisk plan av herrar Sjöholm (fp), Carlshamre (m) och Söderström (m), vilka ansett att utskottet under A bort hemställa,

att riksdagen – med förklaring att propositionen inte kunnat oförändrad bifallas – i anledning av motionen 1971:1215 för sin del antog i reservationen angivet förslag till lydelse av 3 § i förslaget till bostadsrättslag,

att motionen 1971:1215, i vad den inte omfattades av reservanternas hemställan under 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

Vid B i utskottets hemställan

2) beträffande frågor om förbud mot försäljning av bostadsrätt på offentlig auktion och om återinförande av offentlig kontroll av överlåtelse av bostadsrätt av herrar Sjöholm (fp) och Israelsson (vpk), vilka ansett att utskottet under B bort hemställa,

1. att riksdagen i anledning av motionen 1971:1212, såvitt avsåg försäljning av bostadsrättslägenhet på offentlig auktion och införande av offentlig kontroll av överlåtelse av bostadsrätt, i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde förslag till ändring och komplettering av förslaget till bostadsrättslag i enlighet med vad reservanterna anfört i detta hänseende, samt

2. att motionen 1971:1212, såvitt nu var i fråga och i vad den ej omfattades av hemställan under 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

Vid D i utskottets hemställan

3) beträffande frågan om rätt att bilda bostadsrättsförening av herr Israelsson (vpk), som ansett att utskottet under D bort hemställa,

1. att riksdagen i anledning av motionen 1971:1212, såvitt avsåg rätt att bilda bostadsrättsförening, i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde förslag till komplettering av 40 § i förslaget till bostadsrättslag i enlighet med vad reservanten anfört härom, samt

2. att motionen 1971:1212, såvitt nu var i fråga och i vad den ej

omfattades av hemställen under 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

Vid E i utskottets hemställan

4) beträffande frågan om rätt för fysisk person att förvärva flera bostadsrätter av herr Israelsson (vpk), som ansett att utskottet under E bort hemställa,

1. att riksdagen i anledning av motion 1971:1212 skulle anhålla om förslag till komplettering av förslaget till bostadsrättslag med bestämmelse om inskränkning i fysisk persons rätt att förvärva flera bostadsrätter i enlighet med vad reservanten anfört, samt

2. att motionen 1971:1212, såvitt nu var i fråga och i vad den ej omfattades av hemställen under 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

Vid H i utskottets hemställan

5) beträffande frågan om rätt för bostadsrättshavare att av styrelsen erhålla vissa uppgifter av herrar Wiklund i Stockholm (fp), Sjöholm (fp), Winberg (m) och Söderström (m), vilka ansett att utskottet under H bort hemställa,

1. att riksdagen – med förklaring att propositionen inte kunnat oförändrad bifallas – i anledning av motionen 1971:1213, såvitt nu var i fråga, för sin del antog i reservationen angivet förslag till lydelse av 50 § i förslaget till ny bostadsrättslag,

2. att motionen 1971:1213, i vad den ej omfattades av utskottets hemställen under G och i reservationen under 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

Vid J i utskottets hemställan

6) beträffande frågan om utmätning av bostadsrätt av herr Sjöholm (fp), som ansett att utskottet under J bort hemställa,

att riksdagen – med förklaring att propositionen inte kunnat oförändrad bifallas – med bifall till motionen 1971:1211 för sin del antog i reservationen angivet förslag till lydelse av 65 § punkt 6 i förslaget till lag om ändring i utsökningslagen.

Till detta betänkande hade fogats ett särskilt yttrande i anledning av frågan om rätt att vägra förvärvare av bostadsrätt medlemskap i förening (11 §) av fru Lundblad (s).

Herr WIKLUND i Stockholm (fp):

Fru talman! Jag har begärt ordet i första hand i egenskap av en av reservanterna till det betänkande av lagutskottet som vi nu behandlar. Det kanske må tillåtas mig att börja med att ge en allmän bakgrund till de många problem som den nya bostadsrättslagen innefattar.

Riktlinjerna av år 1967 för bostadspolitiken förutsätter att allmännyttiga och kooperativa företag, grundade på självkostnadsprincipen, skall spela en viktig roll för bostadsmarknaden i allmänhet och för prissättningen inom denna marknad. Dessa företag kan göra detta i samma mån som de står för en stor del av nyproduktionen av flerfamiljshus. En ny bostadsrättslagstiftning till ersättning för 1930 års lag om bostadsrättsföreningar bör då få en sådan utformning att utvecklingen av en rationell

bostadskooperativ verksamhet främjas. Bostadsrättsföreningarnas arbete bör därför stimuleras genom att detta arbete får bedrivas under så stor frihet som möjligt och i viktiga avseenden efter vad föreningarna själva finner bäst.

Genom den särskilda lagstiftningen om denna typ av ekonomiska föreningar, som ju utmärks av att de ägnar sig åt upplåtelse av lägenheter åt medlemmar med nyttjanderätt på obegränsad tid — dvs. vad som just kallas bostadsrättsföreningar — måste man samtidigt tillse att uppkomsten av ekonomiskt osunda företag förhindras och att bostadsrättsinnehavarnas berättigade intressen tryggas. Detta är särskilt angeläget både från allmänna samhälleliga synpunkter och av hänsyn till den bostadssökande allmänheten.

Mot nu antydda huvudmotiv, som ligger till grund för den proposition som vi behandlar, har lagutskottet inte funnit anledning att rikta någon erinran. Inte heller har utskottet någon annan mening än departementschefen rörande behovet av att bostadsrättslagstiftningen, utan att dess grunddrag ändras, genom ny utformning nu anpassas till rådande förhållanden. Bostadsrättsföreningarna har ju ökat i antal och uppgick 1967/68 till 8 300. Därtill har deras verksamhet förändrats. Bara i undantagsfall bildas numera dessa föreningar av de blivande bostadsrätts-havarna själva. Det är i stället HSB och Riksbyggen eller enskilda byggnadsföretagare som tar initiativet, och detta sammanhänger med att det numera sällan är fråga om förvärv av bebyggda fastigheter. Det övervägande antalet föreningar uppför själva sina hus, och därtill har utvecklingen gått emot allt större byggnadsprojekt. Produktionstiden är då lång, och finansieringens slutliga ordnande kan dra ut på tiden. Bostadsrätt genom förhandsavtal upplåts därför i allmänhet inte längre före eller i samband med inflyttningen utan först sedan byggnadsföretaget avslutats. Bostadssökande får därmed inte insyn i företaget förrän på sent stadium.

Det bör nu, som departementschefen framhåller, eftersträvas att bostadsrättsinnehavarna tillförsäkras en god och tidig insyn i föreningarnas angelägenheter och ett stort mått av trygghet i besittningen av sina lägenheter. Å andra sidan bör detta, som redan betonats och enligt sakens natur, liksom på föreningslivets område, i stort ske endast med sådana lagliga medel som inte alltför mycket begränsar föreningarnas rörelsefrihet. Det är alltså här fråga om en minimilagstiftning inom det avsnitt av bostadspolitik som bostadsrättsföreningarna täcker. Denna lagstiftning bör ha ett utvecklingsfrämjande, trygghetsskapande och insynsgaranterande syfte.

Den bostadsrättslag, som alltså nu skall ersättas av en ny sådan lag, har karaktären av ett komplement till lagstiftningen om ekonomiska föreningar. Bostadsrättskommittén tog i sitt förslag till ny lag in stora delar av lagstiftningen om ekonomiska föreningar, så att bostadsrättslagen fick inte mindre än 172 paragrafer. Departementschefen ansåg att detta blev en för ohanterlig lag, och det förslag till lag på 79 paragrafer vi nu behandlar är därför en helt fristående speciallag, som dock här och där gör hänvisningar till lagstiftningen om ekonomiska föreningar.

Lagutskottet har tillstyrkt propositionen. På enskilda punkter finns

dock en del reservationer med anledning av motioner. På ett par punkter, fru talman, varav den ena är praktiskt högst betydelsefull har utskottet enhälligt beslutat föreslå ändring av föreslagen lagtext. Den första lagändringen jag syftar på har upptagits såsom delyrkande i motionen 1214 och gäller lagens ikraftträdande. För de nödvändiga stadgeändringarna och arbetsomställningarna i övrigt inom de rikskooperativa bostadsorganisationerna, som är en följd av den nya lagstiftningen, har det ansetts behövligt att denna träder i kraft den 1 juli 1972 och inte som enligt propositionen den 1 januari 1972. Utskottet har enhälligt tillstyrkt detta yrkande. Som konsekvens därav följer att i propositionen föreslagna följdändringar i viss annan lagstiftning också bör gälla fr. o. m. den 1 juli 1972.

Vidare har lagutskottet eller rättare sagt dess föredragande vid sin granskning av propositionen funnit att ett mindre förbiseende, som ansluter sig till förslaget till ändring av 65 § utsökningslagen, bör rättas till. Denna ändring avser skydd mot utmätning i bostadsrätt i vissa fall, ett nytt och viktigt slag av besittningsskydd som säkerligen kommer att få en stor betydelse. Förbiseendet gäller emellertid en detalj i det här sammanhanget. Enligt propositionen får utmätning i vissa fall inte heller ske i andelsrätt i förening som inte är bostadsrättsförening eller i aktiebolag, om andelsrätten är förenad med besittnings- eller hyresrätt avseende lägenhet. Samma inskränkning i utmätningsmöjligheten bör, enligt utskottet och också enligt vad lagrådet vid underhandskontakt meddelat, i konsekvensens namn även gälla när fråga är om andelsrätt av samma art i handelsbolag. Utskottets ändringsförslag avseende här relevanta övergångsbestämmelse i utsökningslagen återfinns på s. 86 längst upp i betänkandet och motiveras av utskottet på s. 55, andra stycket. Utskottets ställningstagande i denna detaljfråga är också enhälligt.

Jag tillåter mig, fru talman, att också beröra några av reservationerna. Själv står jag tillsammans med några utskottskamrater för en reservation, nr 5, vid utskottets hemställan under H. För att garantera bostadsrätts-havare god insyn i rådande ekonomiska förhållanden och förutsättningar för ekonomiseringen och förvaltningen av den fastighet där han har bostadsrätt bör det vara till fördel att i lagen inskrivs en rätt för denne att få skriftlig uppgift, grundad på lägenhetsförteckningen, om främst summan av grundavgifter för alla bostadsrätter i fastigheten. Jag vill inte påstå att denna reservation berör en fråga av den allra högsta angelägenhetsgraden, men jag har likväl ansett mig böra ansluta mig till reservationsyrkandet.

Reservanterna bakom yrkandet i reservationen 2 under B i utskottets hemställan syftar till att komma till rätta med de överpriser som ibland kan förekomma vid överlåtelse av bostadsrätt på orter med bostadsbrist och där sålunda säljarens marknad råder. Detta tillstånd råder som bekant inte överallt i landet utan finns på briorterna, dvs. i huvudsak de stora tätorterna. Jag skulle tro att knappast någon i mera ansvarig ställning har annan mening om det förkastliga i att skaffa sig oskäligen vinster genom försäljning till överpris av bostadsrättslägenheter och önskvärdheten av att komma till rätta med denna olustiga företeelse. Frågan är bara hur

detta skall gå till. Reservanterna vill återinföra priskontrollen på detta område. Det är en någorlunda rimlig uppgift att utforma en lagstiftning härom – vi hade ju en sådan under tiden 1942–1968 – men det är mycket svårt att få en sådan lagstiftning effektivt tillämpad, eller rättare sagt att hindra att den kringgås. Vi vet hur det kan vara med hyresregleringslagens efterlevnad.

Bostadsrättskommittén föreslog inte några generella lagbestämmelser om vad som skall få tas ut vid överlåtelse av bostadsrätt. Kommunförbundet har dock enligt en redogörelse i kommittébetänkandet aktualiserat frågan om någon form av priskontroll på orter där hyresregleringen gäller. Departementschefen berör den här saken på s. 86 i propositionen. Framställningen från Kommunförbundet avstyrktes av nästan alla remissinstanser, bl. a. med motiveringen att erfarenheterna av prisbildningen utan laglig kontroll på detta område ännu är otillräckliga.

Till de remissorgan som avstyrkte hörde HSB, Riksbyggen och Bostadsgaranti. De två förstnämnda organen hänvisade till att av dem utgivna prisrekommendationer efterföljts i betydande omfattning. Hyresgästernas riksförbund, SABO och TCO ansåg att frågan om prövning av överlåtelseersättningen bör närmare utredas, en ståndpunkt som jag tycker har rätt mycket fog för sig. Det finns nämligen inte någon samlad statistik för hela kontrollagstiftningen och inte någon erfarenhetsanalys rörande den tid då vi hade en kontrollag.

Departementschefen har inte ansett sig böra föreslå en priskontroll. För egen del vill jag gärna – och med ett visst eftertryck – hänvisa till bostadsrättsföreningarnas möjlighet att påverka prisbildningen vid bostadsrättsöverlåtelse genom att de enligt 44 § punkten 8 uttryckligen har rätt att i stadgarna bestämma de grunder som skall gälla för överlåtelseersättningen och också hindra medlemskap om angivna normer för ersättningen inte följs. En viss återhållande effekt kan väl också det förhållandet ha att överlåtelsevinster i vissa fall kan underkastas vinstbeskattning.

Jag har av dessa skäl ställt mig på utskottets ståndpunkt. Jag har gjort detta också därför att departementschefen, som alltså inte anser sig i nuläget böra medverka till ett återinförande av en priskontroll, uttalat att utvecklingen på det här området bör följas med uppmärksamhet och att om någon markant höjning av prisläget inträffar, frågan härom bör tas upp på nytt. Detta uttalande har utskottet understrukt. Jag vill gärna vid det här tillfället starkt betona allvaret i detta uttalande. Inför man i varje fall inte för närvarande priskontroll bör man inte heller hindra den särskilda form för försäljning i speciella situationer som offentlig auktion förutsätter.

Beträffande reservationen 4 vid E i utskottets hemställan av herr Israelsson, så är yrkandet så uttunnat i jämförelse med den ursprungliga vpk-motionen nr 1212 att jag bara vill hänvisa till vad utskottet anfört, nämligen att inskränkning av enskild persons innehav av bostadsrättslägenheter kan ske genom föreskrift i vederbörande förenings stadgar och dessutom att det torde vara svårt att i en allmän lagregel dra upp gränser för tillåtlig upplåtelse av flera lägenheter till en fysisk person, i varje fall enligt reservationsyrkandet.

Slutligen vill jag gärna uttala sympati för vad fru Lundblad anfört i ett särskilt yttrande till förmån för sådana personers möjligheter att förvärva bostadsrätt som av sociala skäl är i behov av en mer eller mindre radikal sanering av sin bostadssituation. Utskottet har dock på s. 49 i sitt betänkande gjort uttalanden som klart talar i samma riktning som den av fru Lundblad angivna. Genom flera bestämmelser i den nya lagen söker för övrigt lagstiftaren stärka de bostadssökandes och bostadsrättsinnehavarnas ställning och tillgodose deras intressen.

Jag vill med detta, fru talman, yrka bifall till reservationen 5 vid H i lagutskottets hemställan och i övrigt bifall till utskottsmajoritetens yrkanden.

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Fru talman! Det här betänkandet bygger ju på propositionen 12 år 1971, som i sin tur bygger på betänkandet Bostadsrätt, SOU 1969:4, som avgavs av den år 1962 tillsatta bostadsrättskommittén och som innehåller förslag till ny bostadslag. Liksom i alla andra fall, skulle jag vilja säga, har departementet gjort vissa ändringar – man har följt den tradition som industriminister Wickman i debatten om näringsutskottets betänkande nr 13 i fredags betecknade som "vanlig misshandel av en utredningsförslag".

Jag skall i fortsättningen begränsa mitt inlägg till att omfatta frågor som berör de reservationer där mitt namn återfinnes.

Det gäller då först föreslagna bestämmelser om "ekonomisk plan". Utredningens förslag – fogat till propositionen som bilaga 1 – framgår av 18 § på s. 181 och skiljer sig härvid markant från det förslag som framgår av propositionens 3 §. Detta har föranlett en motion – nr 1215 av herr Turesson och fröken Ljungberg – vari de yrkar att ekonomisk plan skall ha det innehåll som anges i utredningens 18 § andra och tredje styckena. Som motivering framhålles att de uppgifter som fås ur en ekonomisk plan är värdefulla för en bedömning av föreningens ekonomiska förutsättningar och att utvecklingen går mot ett byggande av allt större enheter, vilket gör en utförlig teknisk-ekonomisk redovisning av byggnadsobjekten minst lika viktig som förut. Härtill kommer att en uttunning av planen kan försvåra en bedömning av oskäligen avgiftshöjningar som kan ha förekommit.

När departementschefen har frångått utredningens förslag på denna punkt är hans motivering enligt mitt sätt att se ganska förvånande. Han säger bl. a. att "en enskild bostadssökande numera i regel inte har någon reell möjlighet att själv göra en bedömning av företagets soliditet på grundval av uppgifter i en ekonomisk plan. Såväl frågan huruvida byggnadskostnaderna och avgifterna kan hållas inom de gränser vilka har angetts i planen som spørsmålet huruvida lägenheterna med hänsyn till bostadsmarknaden på orten kan upplåtas med bostadsrätt när de har färdigställts är oftast av så komplicerad natur att de undandrar sig bostadsspekulanternas bedömning." Detta står på s. 77 i propositionen.

I samband med upplåtelsefrågorna säger departementschefen på s. 97: "Inte heller behöver det för varje lägenhet anges vilka ekonomiska skyldigheter som kan komma att åvila bostadsrättshavaren." På ett annat

ställe säger departementschefen: "För den bostadssökande är det till fyllest att han får tillgång till detaljerade uppgifter rörande en viss lägenhet, när det blir aktuellt för honom att binda sig till lägenheten." Översatt i klartext vill jag säga att detta betyder, att en enskild sökande behöver man inte ta någon hänsyn till. Hans förståndsgävor medger kanske inte att han kan tillgodogöra sig en redovisning. Han skall nöja sig med att godta vad överheten påstår att det skall kosta honom — ända till dess att han av samma överhet får ett nytt besked om att nu kostar det så och så mycket mera. Då har han bara att betala det och se glad ut, ty nu är han dels bunden till lägenheten, dels har överheten alltid rätt.

Jag tycker att detta är en felaktig syn på problemet. Om vi bara gör en jämförelse med andra områden kan vi komma till en helt annan slutsats. Om jag går in i en affär och vill köpa en vara, så vill jag veta vad priset är. Jag nöjer mig inte med att expediten säger att vi får se vad det kostar om en månad, och då skickar vi räkning på det. Och om jag tar en anställning är jag heller inte nöjd med att få vänta en månad eller två för att få veta vad jag får betalt; det vill jag veta vid anställningens början. Exempelen skulle kunna mångfaldigas.

Hur rimmar detta för övrigt med den debatt som numera förs på alla områden om ökat medinflytande och ökad demokrati? Hur rimmar det t. ex. med propositionen 56 år 1971, där herr Sträng föreslår att riksdagen skall bevilja ett särskilt anslag på 15 miljoner kronor för vidgad samhällsinformation, som bl. a. skall "täcka individens samlade informationsbehov"? Är inte dessa problem av så komplicerad natur att de undandrar sig, inte bostadsspekulanternas men de svenska individernas bedömning? Och räcker det inte också i detta fall med att individerna får tillgång till detaljerna när de så småningom blir aktuella för honom?

De flesta remissinstanserna har dessutom tillstyrkt det förslag som kommittén lagt fram, men det bryr sig departementschefen heller inte om. Utskottsmajoriteten har delat departementschefens uppfattning och avstyrkt motionen 1215, men det är intressant att studera motiveringen härför på s. 45 i utskottets betänkande. Där talar utskottet om de komplicerade tekniska och ekonomiska frågorna, som gör att den enskilde får begränsade möjligheter att göra en reell bedömning på grundval av en ekonomisk plan som delges honom på ett tidigt stadium, när han överväger om han skall teckna avtal om en lägenhet. Om man jämför detta avsnitt med vad som sägs i samband med behandlingen av motionen 1212 på s. 41 i utskottets betänkande, där de s. k. byggmästarföreningarna nämns, så kan man där läsa att "de blivande bostadsrätts-havarna knutits till föreningarna genom förhandsavtal och i anslutning därtill betalats förskott på blivande grundavgifter. De har däremot inte antagits till medlemmar i föreningen förrän i samband med att bostadsrätt upplåtits, vilket i regel skett sedan husen har färdigställt och slutfinansieringen ordnats. Detta har inneburit att det kan ha dröjt avsevärd tid, ibland flera år, innan de som nyttjat lägenheterna i huset kunnat överta föreningen och få inflytande på dess verksamhet. Med hänsyn till att bostadsrätts-havarna på ett tidigt stadium binder betydande kapital i föreningen måste detta system anses i hög grad otillfredsställande."

Fru talman! Jag delar helt denna slutsats. Men det är också därför som jag anser det helt otillfredsställande att lagförslaget utformas så som nu föreslås. Nu kommer ju en bostadsaspirant att få gå ovetande under ganska lång tid innan han exakt får veta vad han åtagit sig ekonomiskt. Om det är oförsvärligt när det gäller vissa s. k. bostadsföretag, är det oförsvärligt när det gäller alla bostadsföretag. Därför vill jag yrka bifall till reservationen 1.

Med den motivering som utskottets ordförande anförde och även i övrigt anser jag att det är fullt logiskt att även yrka bifall till reservationen 5, när man yrkat bifall till reservationen 1. Jag ber att få avsluta med detta yrkande.

Herr ISRAELSSON (vpk):

Fru talman! Tillgången till en godtagbar och människovärdig bostad borde vara en mänsklig rättighet och en rättighet som det ytterst är samhällets ansvar att tillförsäkra varje människa i vårt samhälle.

Under 1930- och 1940-talen påbörjades en bostadspolitik med en dylik social syftning. Rimlig standard till en rimlig kostnad var då det officiella målet. I dag är statsmakterna på full reträtt från denna målsättning, och de kalla affärsmässiga principerna har fått ta herraväldet.

Denna förändring av bostadspolitikens inriktning kommer givetvis att så att säga färga av sig på alla områden som har med boendet att göra. Det affärsmässiga tänkandet kommer följaktligen även att ta sig uttryck då nya lagar skall stiftas eller gamla lagar ändras. Sålunda har man avvecklat den offentliga kontrollen vid överlåtelse av bostadsrättslägenheter, och man har börjat att avveckla hyresregleringen.

Jag skall nu övergå till att kort redogöra för de yrkanden som upptagits i motionen 1212 i anledning av förslaget till ny bostadsrättslag m. m.

Vad först gäller avsnittet "Ersättning vid överlåtelse av bostadsrätt" konstateras, att slopandet av den offentliga kontrollen vid överlåtelse av bostadsrättslägenheter otvivelaktigt medfört att bostadsrättshavare i många fall kunnat ta ut priser som mångdubbelt överstiger vad som skulle ha varit tillåtet, om kontrollagen hade varit gällande. Särskilt markant är detta i Storstockholmsområdet, där dagligen bostadsrättslägenheter utannonseras och säljs till — som vi ser det — kraftiga överpriser. Man behöver bara studera de större dagstidningarna för att finna långa rader av annonser med bostadsrättslägenheter till salu till priser som förefaller mycket höga, och i många fall är det mäklare som utannonserar ett flertal lägenheter som de har på hand. Avvecklingen av kontrollagen har följaktligen, och särskilt då i de expansiva regionerna, fått olyckliga verkningar genom att överlåtelsevärdena drivits i höjden och har lett till att möjligheten att förvärva en bostadsrättslägenhet blivit beroende av innehavet av betydande penningtillgångar. Även vid försäljning av bostadsrättslägenheter på offentlig auktion har mycket höga priser uttagits — enligt vår mening i många fall ockerpriser. Med avvikelse från propositionen kräver vi i motionen, att målsättningen för den nya bostadsrättslagen bör vara att pressa ned hyror och insatser och att lagen

alltigenom skall vara ett medel för en socialt inriktad bostadspolitik. Vi anser att rätten enligt lagförslagets 10 § att utnyttja bostadsrättslägenhet som handelsvara bör avskaffas. Vi yrkar därför att lagförslaget omarbetas och att härvid dels stadgandena om försäljning på offentlig auktion av bostadsrättslägenhet utgår och ersätts av regler om att bostadsrätten skall övergå till föreningen, som har att erlägga ersättning därför med belopp motsvarande bostadsrättens faktiska värde, dels att ett lagstadgat förbud mot försäljning av bostadsrätt till överpris införs, varvid reglerna lämpligen bör utformas på grundval av bestämmelserna i den tidigare kontrollagen.

Vi anser, såsom framgår av motionen, att erfarenheterna av de bostadsrättsföreningar som tillkommit på initiativ av privatbyggmästare ej är gynnsamma ur bostadskonsumenternas synpunkt. Spekulationsbyggande med utnyttjande av bostadsrättsidéen anser vi ej skall förekomma. Även om denna rätt fråntas byggmästarna ligger fortfarande 90–95 procent av själva byggandet i dessa privatbyggares händer.

Vi yrkar därför att rätten att bilda bostadsrättsförening förbehålles kooperativt bostadsföretag och att detta bör fastläggas genom komplettering av 40 § i lagförslaget.

En konsekvens av vår sociala syn i dessa frågor blir även att vi motsätter oss spekulation i bostadsrätter. I motionen kräver vi att den nya lagen bör innehålla bestämmelser som inskränker rätten för fysisk person att förvärva bostadsrätt.

Vi yrkar att varje person i princip endast skall få förvärva *en* bostadsrätt, och jag kommer då in på det som herr Wiklund i Stockholm kallade urvattning. Vi anser det dock rimligt att person som arbetar på annan ort än bostadsorten och där behöver en andra bostad skall få förvärva en sådan i form av bostadsrätt. Vi anser det även rimligt att sommarbostad får innehållas med bostadsrätt jämsides med den ordinarie bostadsrätten.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservationen 2 angående förbud mot försäljning av bostadsrätt på offentlig auktion och återinförande av offentlig kontroll på överlåtelse av bostadsrätt, till reservationen 3 med yrkande att endast kooperativt bostadsföretag skall få bilda bostadsrättsföreningar samt slutligen till reservationen 4 med yrkande att fysisk persons möjlighet att förvärva flera bostadsrätter skall inskränkas.

Herr WIKLUND i Stockholm (fp) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill bara säga till herr Israelsson att vad jag syftade på med talet om en urvattning av yrkandena i reservationen var att herr Israelsson har frånträtt motionens krav på förbud mot att privat juridisk person skall få förvärva bostadsrätt. Dessutom har herr Israelsson frånträtt yrkandet om att bostadsrättslägenhet inte skall få uthyras; det finns inte alls med i reservationsyrkandet. Det har jag för min del ingen anledning att invända något emot. Men det var det jag syftade på när jag talade om en uttunning av yrkandet i reservationen jämfört med motionen.

Bostadsrättsföreningarna har redan en möjlighet att skriva in i sina stadgar de grunder som skall gälla för överlåtelse. Det är i alla fall av

betydelse i detta sammanhang. Därtill har vi haft en kontrollag. Nu säger herr Israelsson att kontrollagens avskaffande är skulden till att priserna har drivits i höjden, Hur vet man det? Det skulle jag vilja ha klarhet i. Det är också därför jag ställer mig positiv till att man försöker att utreda litet bättre hur det verkligen förhåller sig med detta i anslutning till det yrkande som Hyresgästernas riksförbund, SABO och TCO ställde när de yttrade sig över Kommunförbundets yrkande om återinförande av prisreglering.

Man vet det alltså inte, men jag tycker att man borde veta det först. Här har man nu bara två års erfarenheter av slopandet av kontrollagen. Jag tycker att man bör följa utvecklingen med uppmärksamhet. Jag skall gärna för min del vara med om att ställa yrkanden i riksdagen i de sammanhang då det är möjligt – det blir i så fall motionsvis – om en utredning på denna punkt, så får vi litet bättre veta hur det förhåller sig med dessa saker.

Herr ISRAELSSON (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Jag har inte mycket att tillägga. Det var väl så att jag hade missförstått herr Wiklund beträffande ordet urvattning. Jag fattar ordet urvattning så, att man minskar styrkan hos någonting, som ändå finns kvar. I det här fallet har vi frångått vissa punkter – det är helt riktigt som herr Wiklund har sagt. Sådant händer ju när man behandlar ett ärende i utskott.

Vad gäller stegringen av överlåtelsevärdena har vi i likhet med Kommunförbundet den uppfattningen att avskaffandet av kontrollagen har lett till dessa stegringar.

På förslag av fru andre vice talmannen beslöt kammaren att uppskjuta den fortsatta överläggningen rörande detta betänkande samt behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

§ 9 Kammaren åtskildes kl. 23.53.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert